

BIULETYN MISJOLOGICZNO-RELIGIOZNAWCZY (116)

ZAWARTOŚĆ: I. Ks. prof. dr hab. Władysław Kowalak SVD (1933-2015), misjolog i religioznawca. Szkic biografii naukowej; II. Spis dysertacji doktorskich oraz prac magisterskich napisanych pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Władysława Kowalaka SVD na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej oraz Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; III. Wykaz publikacji ks. prof. dr. hab. Władysława Kowalaka SVD; IV. Teologiczne podstawy misji; V. Powstanie i rozwój dwumiesięcznika „Misyjne Drogi” w okresie PRL-u w świetle dokumentów.*

I. KS. PROF. DR HAB. WŁADYSŁAW KOWALAK SVD (1933-2015) – MISJOLOG I RELIGIOZNAWCA. SZKIC BIOGRAFII NAUKOWEJ

Władysław Kowalak SVD urodził się 15 stycznia 1933 r. w Nieczajnie koło Poznania; zmarł 24 sierpnia 2015 r. w Górnej Grupie koło Grudziądza.

Ochrzczony został 22 stycznia 1933 r. w parafii Objęzierz, w diecezji poznańskiej. W latach 1946-1951 uczył się w szkole średniej w Bruczkowie i Pieniężnie. W latach 1951-1958 odbył studia filozoficzno-teologiczne w Misyjnym Seminarium Duchownym Księży Werbistów w Pieniężnie. Święcenia kapłańskie przyjął 7 lipca 1957 r. W latach 1960-1965 odbył specjalistyczne studia muzykologiczno-teologiczne w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Następnie został wykładowcą w Misyjnym Seminarium Duchownym w Pieniężnie, którego był rektorem od 1969 r. do 1972 r.

W 1969 r. ks. W. Kowalak rozpoczął pracę w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (ATK), obejmując kolejne stanowiska oraz zdobywając stopnie naukowe: 1969 r. – młodszy asystent; 1971 r. – starszy asystent; 1974 r. – doktorat z teologii (na podstawie dysertacji doktorskiej: *Obrzędy afrykańskich kultów synkretycznych. Analiza ich komponentów w odniesieniu do działalności misyjnej*); 1976 r. – adiunkt; 1981 – doktor habilitowany

---

* Redaktorem „Biuletynu misjologiczno-religioznawczego” jest Eugeniusz S a k o w i c z, Warszawa.

nauk teologicznych w zakresie historii religii i docent (na podstawie rozprawy habilitacyjnej: *Geneza kargizmu na Nowej Gwinei*, Warszawa 1980). W latach 1972-1992 był redaktorem „Biuletynu misjologiczno-religioznawczego” kwartalnika „Collectanea Theologica” wydawanego przez ATK. Redagował nadto serię „Zeszytów Misjologicznych ATK”.

W latach 1976-1977 ks. W. Kowalak SVD brał udział w ekspedycji naukowej do Australii (prowadził badania w Sydney – w Sydney University i Macquaire University) oraz Papui Nowej Gwinei (gdzie w Melanesian Institute w Goroką odbył staż badawczy).

W 1981 r. ks. dr W. Kowalak SVD objął kierownictwo Specjalizacji Misjologicznej w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (po przejściu na emeryturę dotychczasowego kierownika ks. prof. dr. hab. Feliksa Zapłaty SVD). Po restrukturyzacji w roku akademickim 1982/1983 Wydziału Teologicznego ATK dotychczasowa Specjalizacja Misjologiczna przemianowana została na Kierunek Misjologii w ramach nowo powołanej Sekcji Teologii Praktycznej. Sekcja ta miała dwie katedry: Katedrę Historii Misji i Religii (kierownictwo – vacat) oraz Katedrę Teologii Misji, której kierownikiem został ks. doc. dr hab. W. Kowalak. Po utworzeniu w 1986 r. Kierunku Religioznawstwa został w jego ramach kierownikiem Katedry Historii Religii. W roku akademickim 1988/1989 Kierunek Misjologii stał się Specjalnością w ramach Sekcji Teologii Praktycznej, której również został kierownikiem. 8 października 1991 r. ks. W. Kowalak SVD otrzymał z rąk prezydenta RP dyplom profesora nauk teologicznych. W roku akademickim 1999/2000 Sekcja Misjologii rozpoczęła działalność w ramach Wydziału Teologicznego w strukturach powołanego do istnienia Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Kierownictwo sekcji powierzone zostało ks. prof. dr hab. Władysławowi Kowalakowi SVD. W październiku 1999 r. został jednocześnie kierownikiem Sekcji Religioznawstwa (po przejściu na emeryturę jej dotychczasowego kierownika, ks. prof. dr. hab. Tadeusza Dajczera).

W czerwcu 2001 r. ks. W. Kowalak SVD zrezygnował z kierowania Sekcją Religioznawstwa. Złożył też wniosek do Rady Wydziału Teologicznego UKSW o zmianę nazwy z Sekcji Religioznawstwa na Sekcję Religiologii oraz powołanie w jej ramach nowej jednostki – Katedry Teologii Religii. Nowo powstała katedra była pierwszą podejmującą zagadnienia teologiczno-religiologiczne na wydziałach teologicznych w Polsce. 30 września 2003 r. ks. prof. Władysław Kowalak SVD przeszedł na emeryturę.

Oprócz naszkicowanego wyżej zaangażowania naukowego w ATK i UKSW ks. prof. W. Kowalak SVD koordynował pracę Studium Misyjnego w Centrum Formacji Misyjnej w Warszawie. W latach 1999-2001 był kierownikiem Katedry Misjologii na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Był członkiem krajowych i zagranicznych towarzystw i instytutów: Polskiego Towarzystwa Afrykanistycznego (Warszawa); Missionswissenschaftliches Institut e.V. (Sankt Augustin k. Bonn) oraz Europäische Gesellschaft für Katholische Theologie e. V. (Nijmegen). Należał nadto do Komitetu ds. Dialogu z Religiami Niechrześcijańskimi Episkopatu Polski (1996-2006). Był redaktorem merytorycznym działu *Misjologia* w *Encyklopedii katolickiej*, wydawanej przez Towarzystwo Naukowe KUL.

W badaniach naukowych ks. W. Kowalak koncentrował się „na zagadnieniach teologii misji, życiu religijnym społeczeństw pozaeuropejskich, inkulturacji Kościoła w krajach misyjnych oraz historii religii ze szczególnym uwzględnieniem nowych (synkretycznych) religii zarówno w krajach misyjnych, jak i w Europie. Ideą przewodnią Księdza Profesora jest [była – J.R.] realizacja postulatu Soboru Watykańskiego II: «Ktokolwiek ma zamiar udać się do innego narodu, powinien mieć w wielkim poszanowaniu jego spuściznę narodową, jego język o obyczaje» (DM 26)»¹

Książd prof. Władysław Kowalak pochowany został 26 sierpnia 2015 r. na cmentarzu werbistowskim w Górnej Grupie.

Jarosław Różański OMI, Warszawa

---

¹ *Katedra Teologii Misji. Ks. Władysław Kowalak*, w: J. Decyk i in. (red.), *Dorobek naukowy pracowników Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (stan personalny na dzień 30 czerwca 2001 roku)*, t. 2, Warszawa 2002, s. 178.

**II. SPIS DYSERTACJI DOKTORSKICH ORAZ PRAC MAGISTERSKICH
NAPISANYCH POD KIERUNKIEM KS. PROF. DR. HAB. WŁADYSŁAWA
KOWALAKA SVD NA WYDZIALE TEOLOGICZNYM AKADEMII TEOLOGII
KATOLICKIEJ ORAZ UNIWERSYTETU KARDYNAŁA STEFANA
WYSZYŃSKIEGO W WARSZAWIE**

Dysertacje doktorskie
(w układzie chronologicznym)

Urban Józef ks., *Doświadczenie Boga u ludów Bantu w ujęciu teologów szkoły Kinshaskiej*, (mps), Warszawa 1984.

Górski Jan ks., *Teologiczne podstawy działalności misyjnej Kościoła według dokumentów Soboru Watykańskiego II*, (mps), Warszawa 1988.

Kruczek Zdzisław ks., *Działalność misyjna Kościoła katolickiego w prowincji Enga w Papui Nowej Gwinei (1947-1987)*, (mps), Warszawa 1991.

Chółyk Helena s., *Treści misyjne w katechizacji drugiego programu szczegółowego w zakresie klas III-VIII*, (mps), Warszawa 1995.

Czajkowski Marek ks., *Ewangelizacja misyjna i rozwój w teilhardowskiej wizji rekapitulacji wszystkiego w Chrystusie*, (mps), Warszawa 1996.

Jabłoński Franciszek ks., *Recepcja idei misyjnej w Polsce po Soborze Watykańskim II (1965-1995)*, (mps), Warszawa 2001.

Halemba Andrzej, *Wartości religijno-etyczne w przysłowiach ludu Mambwe (Zambia)*, (mps), Warszawa 2004.

Kadłubowska Irena, *Adam Kozłowiecki TJ – życie i dzieło: studium misjologiczne*, (mps), Warszawa 2002.

Karp Hanna, *Organizacyjne formy współczesnego ezoteryzmu w Polsce (1980-2000)*, (mps), Warszawa 2002.

Sędzik Jerzy ks., *Le concept Bantu du salut et son impact sur les pratiques chrétiennes: pour une inculturation du message du salut dans le milieu Bantu*, (mps), Warszawa 2002.

Uziębło Angelika, *Tradycyjne wierzenia ludności Wysp Kanaryjskich*, (mps), Warszawa 2002.

Marek Stanisław ks., *Współpraca polskich sióstr zakonnych z rodakami fideidonistami w Kamerunie (1984-2000)*, (mps), Warszawa 2003.

Sokołowski Piotr SVD, *Feliks Zapłata SVD (1914-1982): życie i twórczość*, (mps), Warszawa 2003.

Wardal Sylwana, *Rodzina w tradycyjnych strukturach społeczno-religijnych Papui Nowej Gwinei*, (mps), Warszawa 2003.

Prace magisterskie

1976

Andrzejak Ambroży ks., *Kształtowanie się teologii misji w „Annales Missiologicae” (1928-1938)*, (mps), Warszawa.

Ciulko Genowefa, *Współpraca misyjna bł. Marii Teresy Ledóchowskiej w świetle dekretu „Ad gentes”*, (mps), Warszawa.

Dobrzyński Wiesław, *Encyklika Piusa XII „Fide Domum” i jej realizacja w Polsce*, (mps), Warszawa.

1979

Knera Karol ks., *Działalność Papieskiej Unii Misyjnej Duchowieństwa w Polsce 1920-1975*, (mps), Warszawa.

Sierotowicz Stanisław SJ, *Mity kosmogoniczne-teogoniczne i neozogoniczne w Kojikach*, (mps), Warszawa.

Wojtysiak Helena Zofia, *Kulty Cargo w prowincji Madang, Papua, Nowa Gwinea (1871-1950)*, (mps), Warszawa.

1980

Wojciechowska Anna, *Letub: kult cargo w prowincji Madang / Papua Nowa Gwinea*, (mps), Warszawa.

1982

Kącka Barbara Joanna s., *Motywacja działalności misyjnej w listach o. Jana Beyzyma SJ*, (mps), Warszawa.

Krupski Stanisław ks., *Africae terrarum a działalność misyjna*, (mps), Warszawa.

K u s y Krystyna, *Kosmiczny wymiar religii w Rygwedzie*, (mps), Warszawa.

M a c i o s Andrzej, *Metoda działalności misyjnej księży jezuitów w Paragwaju (1610-1768)*, (mps), Warszawa.

U r b a n Józef ks., *Współpraca diecezji z misjami według dokumentów papieskich (1926-1981)*, (mps), Warszawa.

W o ź n i a k Jarosław, *Rola katechety w procesie ewangelizacji Afryki Czarnej*, (mps), Warszawa.

1983

C h i l m o n Andrzej ks., *Ewolucja pojęcia misyjnego wymiaru Kościoła w dziesięcioleciu posoborowym (1965-1975)*, (mps), Warszawa.

1984

K r o k Stanisław CSSR, *Działalność misyjna polskich ojców redemptorystów w Argentynie (1938-1978)*, (mps), Warszawa.

1985

C z y ż y k Marek OMI, *Działalność misyjna Kościoła w ujęciu nowego prawa kanonicznego*, (mps), Warszawa.

K i l j a ń s k a Małgorzata, *Ewangelizacja indywidualna jako forma działalności misyjnej*, (mps), Warszawa.

K r o m s k a Maria, *Działalność misyjna ks. Leona Piaseckiego, SDB w Assam (1922-1957)*, (mps), Warszawa.

S m o r c z e w s k a Urszula, *Działalność misyjna św. Innocentego Wieniaminowa, metropolity moskiewskiego*, (mps), Warszawa.

1986

G ó r s k i Jan ks., *Działalność misyjna w dokumentach Soboru Watykańskiego II*, (mps), Warszawa.

P i o t r o w s k a Wanda, *Tradycyjna rodzina w Zambii na przykładzie plemienia Bemba*, (mps), Warszawa.

C i l u l k o Genowefa, *Współpraca misyjna bł. Marii Teresy Ledóchowskiej w świetle dekretu „Ad Gentes”*, (mps), Warszawa.

1987

Czajkowski Marek ks., *Teilhardowska chrystogeneza jako nowe odczytanie misyjnej natury Kościoła w świetle rekapitulacji wszystkiego w Chrystusie*, (mps), Warszawa.

Ostaszewska Anna, *Nauka Bhagavadgity o wybawieniu w świetle soteriologii chrześcijańskiej*, (mps), Warszawa.

1988

Głębocki Wiesław Zygmunt OFM Conv, *Jardim da Imaculada, polski Niepokalanów franciszkański w Brazylii /1947-1986/*, (mps), Warszawa.

Madejski Jarosław, „*Biuletyn Misyjny*”, organ Papieskiej Unii Duchowieństwa w Polsce (1965-1972), (mps), Warszawa.

Zalewski Artur, *Soka gakkai: nowa religia w Japonii*, (mps), Warszawa.

1989

Ara Marzena, *Idea misyjna w przemówieniach papieża Jana Pawła II wygłoszonych podczas podróży apostołskiej do Oceanii*, (mps), Warszawa.

Cozza Pietro MCCJ, *Preseenza evangelizzatrice dei missionari comboniani in Uganda 1910-1980*, (mps), Warszawa.

Dobrosławska Ewa, *Yaliwanizm – kult Cargo w prowincji Sepik Wschodni (Papua Nowa Gwinea)*, (mps), Warszawa.

Gruska Jolanta, *Barang – kulty Cargo w Iranie Zachodnim (1968-1981)*, (mps), Warszawa.

Jaróć-Korneluk Danuta, *Specyfika powołania misyjnego i misyjnej duchowości w oparciu o dekret Soboru Watykańskiego II „Ad gentes”*, (mps), Warszawa.

Jastrzębski Sławomir, *Domy kultowe Abelamów w Papui Nowej Gwinei*, (mps), Warszawa.

Klimurczyk Józef OP, *Misja dominikańska w Japonii*, (mps), Warszawa.

Łutnicka Elżbieta, *Akomodacja melanezyjskiego pojęcia mana w misyjnej katechezie o lasce*, (mps), Warszawa.

Sowula-Waliszewska Justyna, *Inkulturation misyjna na Czarnym Lądzie według „Africae terrarium” Pawła VI*, (mps), Warszawa.

Śliwińska Beata, *Religijne aspekty ruchu Mau Mau w Kenii*, (mps), Warszawa.

1990

Łozińska Julita, *Podstawy akomodacji misyjnej w przedсобorowych dokumentach papieskich* (mps), Warszawa.

Ostasiuk-Brzozowska Elżbieta, *Risshō kōsei-kai: nowa religia w Japonii*, (mps), Warszawa.

Pianka Jolanta, *Treści maryjno-mariologiczne w Koranie*, (mps), Warszawa.

Wojciechowski Zbigniew, *Metoda preewangelizacji misyjnej św. Pawła Apostoła w świetle Pism Nowego Testamentu*, (mps), Warszawa.

1991

Bussold Piotr, *Dialog chrześcijaństwa z Hindusami w ujęciu o. Bede Griffithsa*, (mps), Warszawa.

Konik Aleksandra, *Kurozumi-kio nowa religia w Japonii*, (mps), Warszawa.

Sadowski Sławomir, *Synkretyzm doktrynalny i kulturowy w religii wodu na Haiti*, (mps), Warszawa.

Wszolek Małgorzata Joanna, *Wolność i wyzwolenie w świetle instrukcji o niektórych aspektach „teologii wyzwolenia” oraz instrukcji o chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu*, (mps), Warszawa.

1992

Krystecką Maria Jolanta, *Synkretyzm religijny ruchu New Age*, (mps), Warszawa.

1994

Halemba Andrzej ks., *Niektóre elementy inkulturacji w misji Mambwe w świetle orędzia „Africae terrarium” Pawła VI*, (mps), Warszawa.

Uziębło-Schulte Angelika, *Działalność misyjna wobec instytucji izolacji kobiet nad Sepikiem w Papui Nowej Gwinei*, (mps), Warszawa.

1995

Behrendt Franciszek ks., *Inkulturacyja obrzędów małżeństwa ple-
mienia Ngoni w Zambii i w Malawii*, (mps), Warszawa.

Łabędzki Bogusław, *Ruch Rastafari: nowa religia na Karaibach*,
(mps), Warszawa.

Pych Katarzyna, *Teologiczne podstawy duchowości chrześcijańskiego
Wschodu*, (mps), Warszawa.

1996

Ciołek Bożena, *Doktryna „Boskiej Zasady” w Kościele Zjednoczenia
Sun Myung Moona*, (mps), Warszawa.

Matus Jarosław, *Wpływ pejotu na wierzenia religijne Indian Ameryki
Północnej*, (komputeropis – kmp), Warszawa.

Mroczek Dorota Małgorzata, *Specjalizacja misjologii na Akademii
Teologii Katolickiej w Warszawie (1969-1994)*, (mps), Warszawa.

Welner Katarzyna, *Idea inkulturacyji misyjnej w świetle posyno-
dalnej adhortacji apostolskiej „Ecclesia in Africa” Jana Pawła II*, (mps),
Warszawa.

1998

Wiktorek Władysław CSSR, *Misje parafialne głoszone przez re-
demptorystów w diecezji krakowskiej od 1892 do 1914*, (mps), Warszawa.

1999

Kieźel Bogusław ks., *Pastoralna problematyka kultu Candomblé
w Brazylii*, (mps), Warszawa.

Popyk Wołodmyr ks., *Kościół greckokatolicki na Ukrainie (1939-
-1969)*, (mps), Warszawa.

Szumilas Małgorzata, *Rola kobiety w kulturze Tuaregów*, (mps),
Warszawa.

2000

Hajzler Henryk OFM, *Działalność misyjna ojców bernardynów na
Sachalinie (1932-1948)*, (kmp), Warszawa.

K a d ł u b o w s k a Irena, *Motywacja działalności misyjnej w listach o. Adama Kozłowieckiego SJ*, (kmp), Warszawa.

K a r c z e w s k a Magdalena, *Medytacja transcendentalna w świetle Listu Kongregacji Nauki Wiary do Biskupów Kościoła Katolickiego „O niektórych aspektach medytacji chrześcijańskiej”*, (kmp), Warszawa.

L e ś k i e w i c z Lidia, *„Salezjańska Pielgrzymka Ewangelizacyjna” jako forma nowej ewangelizacji w misji powszechnej Kościoła*, (kmp), Warszawa.

R z e p n i e w s k a - K u ż e l Agata, *Posługa miłości wobec tradycyjnych sposobów lecznictwa*, (kmp), Warszawa.

S t a r k o Orest, *Duchowość ludowa wschodnich Słowian kijowskiego chrześcijaństwa*, (kmp), Warszawa.

S z u p p e Paweł, *Nazistowski mistycyzm w świetle polskojęzycznej literatury przedmiotu*, (kmp), Warszawa.

Ś l a s k i Krzysztof, *Karate jako sztuka walki w aspekcie religijnym*, (kmp), Warszawa.

T o m a s z e w s k i Mariusz, *Idea reinkarnacji w świetle chrześcijańskiej nauki o Zmartwychwstaniu*, (kmp), Warszawa.

2001

B r z o z o w s k a Dominika, *25 lat działalności polskich Księży Misjonarzy Zgromadzenia Misji w Zairze (1976-2001)*, (kmp), Warszawa.

G o ł ę b i o w s k i Piotr, *Tatarzy polscy i ich obrzędy na przełomie XIX-XX w.*, (kmp), Warszawa.

K o p a n i a Krzysztof, *Posługa miłości w działalności misyjnej Kościoła (na podstawie wybranych czasopism misyjnych)*, (kmp), Warszawa.

K o t Roman ks., *Obrzędy uzdrawiające Zulusów w Republice Południowej Afryki*, (kmp), Warszawa.

M ę c n e r Anna, *Udział Zgromadzenia Sióstr Małych Misjonarek Miłosierdzia w dziele misyjnym Kościoła*, (kmp), Warszawa.

R o s i ń s k a Agnieszka, *Kult przodków w tradycyjnych religiach Afryki Czarnej w świetle polskojęzycznej literatury*, (kmp), Warszawa.

S z n e j k o w s k a Anna, *Psychomanipulacje w nowych ruchach parareligijnych*, (kmp), Warszawa.

Z a w i s z a Maria Magdalena, *Współczesne problemy rodziny afrykańskiej w świetle przemówień i homilii Jana Pawła II*, (kmp), Warszawa.

2002

Agnieszczak Katarzyna, *Rytuał i kultura materialna społeczeństw tradycyjnych jako uobecnienie mitu według Mircei Eliadego*, (kmp), Warszawa.

Kopyciński Janusz, *Metody i formy pracy misyjnej w Indonezji w świetle pism ks. Czesława Osieckiego*, (kmp), Warszawa.

Majewska Anna, *Działalność misyjna Kościoła na tle konfliktu zbrojnego w Rwandzie (1994-2000)*, (kmp), Warszawa.

Michalak Anna, *Lewirat u ludów czarnej Afryki*, (kmp), Warszawa.

Nawago Paulina, *Sacrum w kulturze Aborygenów australijskich*, (kmp), Warszawa.

Olszewska Iwona, *Wkład archidiecezji gnieźnieńskiej w misyjne dzieło Kościoła po Soborze Watykańskim II*, (kmp), Warszawa.

Stryjewska Aleksandra, *Skutki odkrycia Ameryki w ocenie Jana Pawła II*, (kmp), Warszawa.

Syska Agnieszka, *Treści religijne „Opowieści chasydów” M. Bubera i „Z mądrości chasydów” D. Lifesthiza*, (kmp), Warszawa.

Szewc Beata, *Stolica Apostolska wobec wydarzeń w Ziemi Świętej*, (kmp), Warszawa.

Urbańska Agnieszka, *Kosmiczny wymiar hinduizmu według Rabindranatha Tagore*, (kmp), Warszawa.

Wanago Paulina, *Sacrum w kulturze Aborygenów australijskich*, (kmp), Warszawa.

Zawisza M. Magdalena, *Współczesne problemy rodziny afrykańskiej w świetle przemówień i homilii Jana Pawła II*, (kmp), Warszawa.

Zwołska Olga, *Imię w religijno-społecznych strukturach afrykańskich*, (kmp), Warszawa.

2003

Chludzińska Sylwia, *Gody Baranka w Kościele Zjednoczenia*, (kmp), Warszawa.

Kondratowska Ewa, *Techniki psychomanipulacyjne w nowych ruchach parareligijnych*, (kmp), Warszawa.

Laszeczka Małgorzata, *Zarodki słowa (DM II) w wierzeniach i kulturach rodzimych mieszkańców Papui Nowej Gwinei*, (kmp), Warszawa.

Napiontek Paulina, *Dzieło misyjne bł. Daniela Comboniego*, (kmp), Warszawa.

2004

Dominiak Jolanta, *Metoda misyjna o. Mariana Żelazka w Indiach*, (kmp), Warszawa.

Furtak Robert, *Powstanie, rozwój i działalność Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich*, (kmp), Warszawa.

Michalak Agnieszka, *Reiki. System uzdrawiania uniwersalną energią*, (kmp), Warszawa.

Seryczyńska Berenika, *Duchowość misyjna według „Nocy ciemnej” św. Jana od Krzyża*, (kmp), Warszawa.

Vedricka Jolanta, *Działalność misyjna Kościoła według orędzi Jana Pawła II na Światowe Dni Misyjne (1979-2004)*, (kmp), Warszawa.

2005

Pierzchała Aneta, *Antrovis. Międzynarodowe Centrum Odnowy Ludzi i Ziemi*, (kmp), Warszawa.

Solarek Magdalena, *Nauka Bhagavadgity o zbawieniu w świetle soterologii chrześcijańskiej*, (kmp), Warszawa.

Stanisławek Magda, *Miłość boga (Bhakti) w Bhagavadgicie wobec ewangelicznej miłości Boga*, (kmp), Warszawa.

zestawił Jarosław Różański OMI, Warszawa

III. WYKAZ PUBLIKACJI

KS. PROF. DR. HAB. WŁADYSŁAWA KOWALAKA SVD

Książki

1. *Bibliografia publikacji polskich werbistów (1997-2006)*, Warszawa 2008, ss. 174.
2. *Historia liturgii*, Pieniężno 1966, ss. 303.

3. *Kulty cargo na Nowej Gwinei*, Warszawa 1982, ss. 295.
4. *Obrzędy kultowe afrykańskich religii synkretycznych. Analiza ich komponentów w odniesieniu do działalności misyjnej*, Warszawa 1973, ss. 422.
5. *Religie synkretyczne*, Warszawa 1998, ss. 136. („Nurt SVD” 4/1998).
6. *Słownik słów kluczowych z religioznawstwa*, Kraków-Warszawa 1993, ss. 103. (współautorstwo).
7. *Umbandyzm. Nowa religia w Brazylii*, Warszawa 1988, ss. 163.

Artykuły i rozprawy

1. *Autentyzm prezydenta Mobutu a Kościół w Zairze*, „Zeszyty Misjologiczne ATK” 3/1978, s. 272-297.
2. *Afrykańskie religie synkretyczne a misje*, „Studia Theologica Varsaviensia” 14(1975) nr 2, s. 183-209.
3. *Aglipayanizm: Narodowy Kościół Filipiński*, „Collectanea Theologica” (CT) 44(1974) nr 4 s. 171-174.
4. *Antrovis. Międzynarodowe Centrum Odnowy Ludzi i Ziemi*, w: M. Ł o b o z, A. T. B r z y s k i (red.), *Zawstydzona mądrość. Prace ofiarowane Ojcu Profesorowi Franciszkowi Rosińskiemu OFM*, Wrocław 2013, s. 261-274.
5. *Cargoism in the Light of Ethnology and Religiology*, „Ethnologia Polona” 14/1991, s. 165-189.
6. *Charakter pracy katechetów w krajach misyjnych*, „Zeszyty Misjologiczne ATK” 5/1983, s. 58-76
7. *Charakter wierzeń religijnych ludów Nowej Gwinei*, „Studia Theologica Varsaviensia” 17(1979) nr 2, s. 159-188.
8. *Chrześcijańskie źródła religii synkretycznych*, „Ateneum Kapłańskie” 108(1987) z. 3, s. 421-432.
9. *Epistemologiczne podstawy kargizmu na Nowej Gwinei*, w: E. P i e t r a s z e k, B. K o p y d ł o w s k a - K a c z o r o w s k a (red.), *Ludy i kultury Oceanii*, Wrocław 1988, s. 211-220.
10. *Ewolucja wiary w cargo na Nowej Gwinei*, w: B. K o p y d ł o w s k a - K a c z o r o w s k a, F. R o s i ń s k i (red.), *Ludy i kultury Australii i Oceanii*, Wrocław 1998, s. 81-93.
11. *Idea akomodacji misyjnej w przeddzień Vaticanum II*, CT 40(1970) nr 1, s. 152-156.

12. *Inkulturacja misyjna w przeddzień Soboru Watykańskiego II*, „Zeszyty Misjologiczne ATK” 7/1986, s. 5-13
13. *Kaodaizm – nowa religia w Wietnamie*, CT 51(1981) nr 3, s. 133-135.
14. *Kargizm*, „Zeszyty Misjologiczne ATK” 7/1986, s. 265-282.
15. *Kult cargo w prowincji Sepik Wschodni*, CT 50(1980) nr 4, s. 149-154.
16. *Kulty cargo a ruchy wyzwolenicze w Iranie Zachodnim*, w: E. Pie-traszek, B. Kopydłowska - Kaczorowska (red.), *Ludy i kultury Australii i Oceanii*, Wrocław 1996, s. 73-81.
17. *Kulty cargo na Nowej Gwinei*, w: K. Kujawińska - Courtney i in. (red.), *Wśród pustyń, buszu, lasów i ogrodów. Spotkania z kulturą Aborygenów i Papuasów*, Łódź 2003, s. 49-60.
18. *Matias Yaliwan. Lider kultu cargo w prowincji Sepik Wschodni (Papua Nowa Gwinea)*, w: H. Ziemoń (red.), *Działalność Instytutu Anthropos w dziedzinie lingwistyki, etnologii i religioznawstwa*, Pieniężno 1980, s. 117-126.
19. *Melanezyjskie kulty cargo*, CT 44(1974) nr 3, s. 164-168.
20. *Metamorfozy w pojmowaniu misyjnego wymiaru Kościoła*, „Materiały Problemowe” 10/1979, s. 75-108
21. *Misja – posłannictwo, misje*, „Nurt SVD. Kwartalnik Misjologiczno-Religioznawczy” („Nurt SVD”) 3/1997, s. 35-43.
22. *Misje w posłannictwie Kościoła*, „Annales Missiologicae Posnanienses” 11/2000, s. 97-110.
23. *Misje w posłannictwie Kościoła*, „Światło Narodów” 1/ 2000, s. 39-62.
24. *Misje*, w: E. Śliwka (red.), *Stałem się sługą Ewangelii. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 50-lecia kapłaństwa ks. Doktora Bernarda Wodeckiego SVD*, Pieniężno 2001, s. 119-142.
25. *Misjolog prof. dr Karl Müller SVD (1918-2001)*, w: J.J. Pawlik (red.), *W trosce o głoszenie Ewangelii. Karl Müller SVD – warmiński misjolog i ekumenista*, Warszawa 2002, s. 21-26.
26. *Niezależny Kościół Filipiński*, CT 51(1981) nr 1, s. 131-133
27. *Nowe religie świata a duszpasterstwo*, w: E. Śliwka (red.), *Metody duszpasterzowania w różnych krajach świata*, Pieniężno 1992, s. 48-59.
28. *Nowe religie w Afryce*, „Zeszyty Misjologiczne ATK” 7/1986, s. 243-264.
29. *Nowe religie wśród Indian Ameryki Północnej*, CT 56(1986) nr 1, s. 119-126.
29. *Nowe ruchy (para)religijne na kontynencie amerykańskim*, w: J. Różański (red.), *Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła*

w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji Jana Pawła II, Warszawa 2003, s. 115-153.

31. *Nowe ruchy religijne i parareligijne*, „Nurt SVD” 2/1995, s. 21-42

32. *Nowe ruchy religijne w świecie*, w: W. L i z a k i in. (red.), *Problemy społeczno-religijne świata na progu trzeciego tysiąclecia. Materiały z sesji naukowej, Krynica Morska 4-6 VI 2001*, Warszawa-Krynica Morska 2002, s. 295-316.

33. *Obraz religijności dzisiejszej Afryki*, w: B. B e j z e, J. G u c w a, A. K o s z o r z (red.), *Maria Teresa Ledóchowska i misje*, Warszawa 1977, s. 163-181.

34. *Obrzędy kultowe afrykańskich religii synkretycznych*, w: R. M a - l e k, W. W e s o ł y (red.), *W służbie Słowa Bożego*, Płock 1978, s. 185-219.

35. *Obrzędy oczyszczające w afrykańskich kultach synkretycznych*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 29(1976) nr 2-3, s. 117-127.

36. *Pojęcie misji przed Soborem Watykańskim II*, „Lumen Gentium. Zeszyty Misjologiczne” 1/2011, s. 231-251.

37. *Problem religii synkretycznych w Afryce*, „Zeszyty Misjologiczne ATK” 2/1979, s. 189-214.

38. *Przemiany w pojmowaniu misyjnego wymiaru Kościoła*, w: t e n ż e, *Elementy Teologii Misyjnej*, Warszawa 1980, s. 1-15.

39. *Przyczyny powstawania nowych ruchów religijnych*, w: B. W u - j e k (red.), *Nowe religie i sekty wyzwaniem dla Kościoła?* Pieniężno 1994, s. 152-167.

40. *Rola przywódców w nowych ruchach religijnych w Afryce*, w: H. Z i m o Ń (red.), *Kultury i religie Afryki a ewangelizacja*, Lublin 1995, s.103-118.

41. *Ruchy charyzmatyczne a kultury afrykańskie*, „Zeszyty Naukowe KUL” 19(1976) nr 3, s. 3-21.

42. *Satanizm*, w: A. Ć w i e r z (red.), *Sekty – ekspansja zła*, Warszawa 1998, s. 65-77.

43. *Satanizm*, w: *VI Siedleckie Forum Nauczycieli Rodziców i Wychowawców, Siedlce 6 września 1977*, Siedlce 1998, s. 4-11.

44. *Satanizm*, „Nurt SVD” 4/1997, s. 107-119.

45. *Soka Gakkai – nowa religia w Japonii*, CT 52(1982) nr 4, s. 139-144

46. *Spółeczna działalność Kościoła w Indonezji*, CT 43(1973) nr 3, s. 164-168.

47. *Śpiew i muzyka ludów pierwotnych (Uwagi ogólne)*, „Verbinum. Biuletyn Informacyjny Polskiej Prowincji Księży Werbistów” 2(1975) nr 8, s. 89-100.

48. *Świat duchowy wyspiarzy Melanezji*, „Zeszyty Misjologiczne ATK” 4/1982, s. 134-128.

49. *Teologia misji*, w: M. B a ł k a (red.), *Chrześcijaństwo wśród religii*, Warszawa 1990, s. 110-115.

50. *Teologia misji*, „Ateneum Kapłańskie” 72(1969) z. 1, s. 36-43.

51. *Teologiczne podstawy zaangażowania misyjnego*, w: H. F r ą c z e k (red.), *II Krajowy Kongres Misyjny. Częstochowa, 16-18 października 1992*, Warszawa 1994, s. 14-41.

52. *Tradycyjne struktury społeczno-religijne w Melanezji*, w: E. Ś l i w k a (red.), *Zbiory pozaeuropejskie w państwowych i kościelnych muzeach etnograficznych w Polsce*, Pieniężno 1987, s. 57-91

53. *Umbandyzm. Nowa religia w Brazylii*, w: H. Z i m o Ń (red.), *Z zagadnień etnologii i religioznawstwa*, Warszawa 1986, s. 9-47.

54. *Współczesny ruch liturgiczny a misje*, „Zeszyty Misjologiczne ATK” 1/1974), s. 152-168.

55. *Yali Singina (1912-1975). Lider kultów cargo w prowincji Madang na Nowej Gwinei*, „Zeszyty Naukowe KUL” 23(1980) nr 2, s. 33-50.

Opracowania

RECENZJE

1. *Beata Skarżyńska, Mircea Eliade w Polsce. Recepcja religioznawczo-kulturowa [Mircea Eliade en Pologne. Réception culturelle et en sciences des religions]*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2010; „Anthropos” 106/2011, s. 712-714.

– Toż: „Nurt SVD” 2/2010, s. 317-321.

2. *Chorał do modlitełek śląskich cz. I. Opracował Komitet Redakcyjny: Roman Dwornik i Józef Jakac pod przewodnictwem ks. dr. Romualda Raka, Katowice 1966 s. VIII + 244 + 16*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 21(1968) nr 1-2, s. 123-128.

3. *Giancarlo Collet, Das Missionsverständnis der Kirche in der gegenwärtigen Diskussion, Mainz 1984 s. 308*, CT 56(1986) nr 1, s. 168-170.

4. H. Wagner, G. Fugmann, H. Janssen (Hrsg.), *Papua Neuguinea. Gesellschaft und Kirche. Ein ökumenisches Handbuch*, Erlangen 1989 s. 464, „*Verbum SVD*“ 31(1990) nr 4, s. 464-465 (w języku niemieckim).

– Toż: „*Nurt SVD*” 24(1991) z. 3-4, s. 146-147 (w języku polskim).

5. Henryk Zimoń *SVD*, *Wilhelma Schmidta teoria monoteizmu pierwotnego i jej krytyka w wiedeńskiej szkole etnologicznej*, Warszawa 1984, s. 285. *Materiały I Studia Księży Werbistów* nr 22, CT 57(1987) nr 1, s. 124-131.

6. K.M. Panikkar, *Azja a dominacja Zachodu. Epoka Vasco da Gamy w dziejach Azji 1498-1945*, Warszawa 1972 s. 421, CT 43(1973) nr 1, s. 153-158.

PRZYCZYNKI

1. *Afrykanizacja Kościoła na Czarnym Lądzie*, CT 39(1969) nr 2, s. 146-149.

2. *Afrykański rodzimy śpiew i muzyka w służbie Kościoła*, CT 39(1969) nr 4, s. 142-145.

3. *Bł. Karol Józef Eugeniusz Mazenod (1782-1861)*, CT 46(1976) nr 3, s. 198-201.

4. *Dlaczego misje?* „*Misjonarz*” 10/1994, s. 5-6.

5. *Dwadzieścia lat misjologii na Akademii Teologii Katolickiej*, „*Misjonarz*” 5/1989, s. 5-6.

6. *Dwadzieścia lat po Soborze*, „*Misjonarz*” 5/1985, s. 5, 7.

7. *Dzieło misyjne w liczbach*, CT 42(1972) nr 3, s. 194-197.

8. *Informacje ze świata misyjnego*, CT 45(1975) nr 2, s. 174-178.

9. *Islam w świecie*, CT 43(1973) nr 2, s. 173-174.

10. *Kimbangizm*, w: *Kalendarz Słowa Bożego 1989*, Pieniężno 1989, s. 125-127.

11. *Kłaniać się lodówce?* „*Misyjne Drogi*” 2(2012) nr 2, s. 45-47.

12. *Kościół katolicki w dwudziestoleciu 1950-1970*, CT 42(1972) nr 4, s. 170.

13. *Kościół w Afryce*, CT 44(1974) nr 1, s. 163-164.

14. *Kościół w Afryce*, CT 48(1978) nr 1, s. 154-158.

15. *Kościół w Azji, Australii i Oceanii*, CT 43(1973) nr 4, s. 134-135

16. *Kościół w Papui Nowej Gwinei*, „*Hejnał Mariacki*” 5/1984, s. 14-15.

17. *Kościół w Tanzanii*, CT 43(1973) nr 2, s. 169-170.

18. *Księża w krajach misyjnych*, CT 45(1975) nr 1, s. 143-145.

19. *Kulty cargo*, w: *Kalendarz Słowa Bożego 1989*, Pieniężno 1989, s. 132-136.

20. *Laudacja wygłoszona z okazji nadania ks. prof. dr hab. Hansowi Waldenfelsowi SJ z Uniwersytetu w Bonn doktora honoris causa Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w dniu 8 grudnia 1993 r.*, „*Studia Theologica Varsaviensia*” 32(1994) nr 2, s. 207-210.
21. *Miejsce spotkania człowieka z Bogiem (Na Światowy Dzień Misyjny)*, „*Za i Przeciw*” 4/1984, s. 38.
22. *Misje w służbie Bogu i ludziom*, „*Biblioteka Kaznodziejska*” 2-3/1968, s. 79-82.
23. *Misje w świetle ewangelizacji*, „*Verbinum. Biuletyn Informacyjny Polskiej Prowincji Księży Werbistów*” 2(1975) nr 8, s. 253-272.
24. *Misjonarze polscy 1971*, CT 42(1972) nr 4, s. 169-170.
25. *Misjonarze polscy w 1973 r.*, CT 45(1975) nr 1, s. 142.
26. *Misjonarze polscy w 1974 r.*, CT 46(1976) nr 1, s. 185-186.
27. *Misjonarze polscy w 1975 r.*, CT 47(1977) nr 1, s. 183-184.
28. *Misjonarze polscy w 1976 r.*, CT 48(1978) nr 2, s. 194-196.
29. *Misjonarze polscy w 1977 r.*, CT 48(1978) nr 4, s. 167-168.
30. *Misjonarze polscy w 1978 r.*, CT 49(1979) nr 4, s. 167-168.
31. *Misjonarze polscy w 1979 r.*, CT 50(1980) nr 4, s. 139-140.
32. *Misjonarze polscy w 1980 r.*, CT 51(1981) nr 4, s. 147-148.
33. *Mobutyzm – nowa religia?* „*Życie i Myśl*” 25(1975) nr 9, s. 41-49.
34. *Neue Zeitschrift fur Missionswissenschaft-Nouvelle Revue de Science Missionnaire w służbie idei misyjnej (1945-1975)*, CT 46(1976) nr 1, s. 187-197.
35. *Nowe religie*, w: *Kalendarz Słowa Bożego 1989*, Pieniężno 1989, s. 121-122.
36. *Papua Nowa Gwinea – Misje katolickie*, w: *Kalendarz Słowa Bożego 1982*, Pieniężno 1982, s.127-130.
37. *Peyotyzm*, w: *Kalendarz Słowa Bożego 1989*, Pieniężno 1989, s. 128-131.
38. *Pielgrzymujący i misyjny* [Kościół], „*Przewodnik Katolicki*” 43/1978, s. 2-3.
39. *Pielgrzymuje do sanktuariów ludu Bożego*, „*Miejsca Święte*” 10/1998, s. 28-30.
40. *Polscy księża fideidoniści*, CT 46(1976) nr 1, s. 186-187.
41. *Sekta nie z tego świata. Ucieczka od wolności*, „*Express Wieczorny*” (z dn. 14 II 1992).
42. *Świat duchowy wyspiarzy Melanezji*, „*Myśl Społeczna*” 51/1978, s. 20-21.
43. *Teologia misji*, „*Przegląd Katolicki*” 42/1987, s. 4-5

44. *Umbandyzm*, w: *Kalendarz Słowa Bożego 1989*, Pieniężno 1989, s. 137-141.
45. *W co wierzą Nowogwinejczycy*, „Misje Dzisiaj” 2/1998, s. 6-7.
46. *Werbiści na Akademii Teologii Katolickiej*, w: R. Małek (red.), *Werbiści w Polsce*, Pieniężno 1982, s. 115-116.
47. *Wierzenia religijne na Nowej Gwinei*, w: *Kalendarz Słowa Bożego 1982*, Pieniężno 1982, s. 136-139.
48. *Władysław Kowalak mówi o swym pobycie na Nowej Gwinei*, „Verbinum. Biuletyn Informacyjny Polskiej Prowincji Księży Werbistów” 4(1977) nr 10, s. 211-216.
49. *Wprowadzenie*, w: M. Paulik, *Zwodniczy mistycyzm Orientu*, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz 2010, s. 7-12.
50. *Wprowadzenie*, „Zeszyty Misjologiczne ATK” 6/1985, s. 5-6.
51. *Współpraca w dziele misyjnym*, „Biblioteka Kaznodziejska” 2-3/1967, s. 94-96.
52. *Wśród Nowogwinejczyków*, „Zorza” 22(1978) nr 34, s. 16.
53. *Wyproważ naukowa ks. dra Wł. Kowalaka do Papui Nowej Gwinei*, „Biuletyn Informacyjny ATK” 6/1978, s. 24-29.
54. *Zehn Jahre polnisches „Missions- und religionswissenschaftliches Bulletin“ (1968-1978). Ein bibliografischer Überblick*, „Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft” 34(1978) nr 3, s. 224- 231.
55. *Zgon czołowego misjologa – ks. Jana Schütte (1913-1971)*, CT 42(1972) nr 4, s. 175-176.
56. *Zgromadzenie Księży Werbistów (1875-1975). Działalność misyjna*, CT 46(1976) nr 4, s. 181-188.

SPRAWOZDANIA

1. *IX Sympozjum Misjologiczne (Warszawa, ATK 20-22 V 1979)*, CT 50(1980) nr 3, s. 152-157.
2. *Kościół w Afryce w latach osiemdziesiątych (Plenarna Konferencja AMECEA, Nairobi 14-21 XII 1973)*, CT 45(1975) nr 4, s. 208-216.
3. *Misjonarze polscy w świecie. XII Sympozjum Misjologiczne, ATK 16-19 V 1982*, CT 53(1983) nr 3, s. 145-154
4. *Nowe drogi misji chrześcijańskich (Konferencja CWME, Bangkok 1972-1973)*, CT CT 44(1974) nr 2, s. 155-159.
5. *Ogólnopolskie Sympozjum Misjologiczne w ATK nt. „Kościół w Oceanii”*, „Biuletyn Informacyjny ATK” 4/1977, s. 19-25.

6. *Ogólnopolskie Sympozjum Misjologiczne w ATK*, „Biuletyn Informacyjny ATK” 5/1982), s. 17-26.
7. *Panafrykański Kongres Katechetyczny*, CT 39(1969) nr 1, s. 103-111.
8. *Panazjatycka Konferencja Biskupów*, CT 42(1972) nr 2, s. 142-146.
9. *Prelekcje ks. dra W. Kowalaka w Pieniężnie, Niepokalanowie i Gostyniu*, „Biuletyn Informacyjny ATK” 6/1980, s. 22-25.
10. *Prelekcje ks. dra Wł. Kowalaka w Polsce, w Australii i w Papui Nowej Gwinei*, „Biuletyn Informacyjny ATK” 6/1978, s. 24-29.
11. *Symposium de Missiologie a l'ATC de Varsovie 1976*, „Neue Zeitschrift für Missionswissenschaft“ 33(1977) nr 1, s. 67.
12. *Symposium Missiologique National „La catechese missionnaire”*, „Bulletin d'Information de l'Academie de Theologie Catholique” 4/1980, s. 14-21.
13. *Symposium national de Missiologie a l'ATC*, „Bulletin d'Information de l'Academie de Theologie Catholique” 5/1982, s. 19-28.
14. *V Sympozjum Misyjne (Warszawa, ATK 18-23 V 1975)*, CT 46(1976) nr 3, s. 198-201.
15. *VI Sympozjum Misjologiczne (Warszawa, ATK 18-20 V 1976)*, CT 47(1977) nr 2, s. 155-160.
16. *VII Sympozjum Misjologiczne (Warszawa, ATK 22-26 V 1977)* CT 48(1978) nr 2, s. 196-201.
17. *VIII Sympozjum Misjologiczne (Warszawa, ATK 21-23 V 1978)*, CT 49(1979) nr 2, s. 159-165.
18. *VIII Sympozjum Misjologiczne nt. „Duchowość misyjna”*, „Biuletyn Informacyjny ATK” 2/1979, s. 16-26.
19. *X Sympozjum Misjologiczne (Warszawa, ATK 11-13 V 1980)*, CT 51(1981) nr 4, s. 148-151.
20. *X Sympozjum Misjologiczne nt. „Rodzina katolicka w świecie niechrześcijańskim”*, „Biuletyn Informacyjny ATK” 5/1981, s. 24-28.
21. *XI Sympozjum Misjologiczne (Warszawa, ATK 10-13 V 1981)* CT 52(1982) nr 4, s. 133-139.
22. *XII Sympozjum Misjologiczne nt. Misjonarze polscy w świecie*, „Biuletyn Informacyjny ATK” 5/1983, s. 18-34.
23. *XIII Sympozjum Misjologiczne nt. „Akomodacja misyjna”*, „Biuletyn Informacyjny ATK” 5/1984, s. 14-24.
24. *XIII Sympozjum Misjologiczne (Warszawa, ATK 14-16 V 1983)*, CT 54(1984) nr 3, s. 143-148.

25. *XIIIe Symposium de Missiologie sur la theme: „Accomodation missionnaire”*, „Bulletin d'Information de l'Academie de Theologie Catholique” 5/1984, s. 14-26.

TŁUMACZENIA

1. *Congregation of Sisters of Mary Immaculate. Origin, Growth and Activity (1878-1918)*, w: M. Wójcik, *Zgromadzenie Sióstr Służek NMP Niepokalanej*, Mariówka 1978, s. 327-330.

2. *Deklaracja frankfurcka*, CT 42(1972) nr 3, s. 187-191.

3. *Deklaracja seulska o ewangelickiej teologii w Trzecim Świecie*, CT 53(1983) nr 4, s. 141-144.

4. *Deklaracja Teologów Trzeciego Świata [Statement of the Ecumenical Dialogue of Third World Theologians]*, CT 49(1979) nr 2, s. 167-171.

5. *H. Waldenfels, Kościół w Europie przelomu*, „Studia Theologica Var-saviensia” 32(1994) nr 2, s. 211-221.

6. *J. Masson, Dekret o działalności misyjnej Kościoła (Komentarz)*, Pieniężno 1966, s. 322 [*Decreto sull'attivit  missionaria della Chiesa*, Torino-Leuman].

7. *K. Müller, Teologia misji. Wprowadzenie*, Warszawa 1989, s. 261 [*Missionstheologie. Eine Einfuhrung*, Berlin 1985].

8. *Kongregacja Ewangelizacji Ludów o powołaniu misyjnym i formacji misjonarzy*, CT 43(1973) nr 3, s. 153-157.

9. *Kongregacja Ewangelizacji Ludów o zadaniu misyjnym świeckich*, CT 44(1974) nr 1, s. 159-162.

10. *Kościół w Ameryce Łacińskiej wobec ubogich*, CT 52(1982) nr 1, s. 165-169

11. *Metodio Carribio da Membro, Teologia akomodacji misyjnej w świetle Soboru Watykańskiego II [Teologia dell'adattamento missionario alla luce del'Consilio Ecumenico Vaticano II]*, w: B. Gierata, F. Zapłata (red.), *Kościół na drodze spotkania z Trzecim Światem*, Warszawa 1971, s. 142-183.

12. *Teoria i teologia misji [Theorie und Theologie der Mission]*, CT 46(1976) nr 2, s. 211-218.

BIBLIOGRAFIE

1. *Bibliografia (1966-1980)*, w: W. K o w a l a k i in. (red.), *Misje po Soborze Watykańskim II*, Płock 1981, s. 351-369.
2. I. B r i a, Ph. C h a n s o n, J. G a d i l l e, M. S p i n d l e r, *Misjologia. Kontekst ekumeniczny*, Warszawa 2007, s. 437. Konsultacja naukowa, wstęp, literatura polskojęzyczna.
3. *Wybrana misjologiczna bibliografia polska*, w: K. M ü l l e r, *Teologia misji. Wprowadzenie*, Warszawa 1989, s. 241-261.

WYWIADY

1. *Aggiornamento misyjne*, „Myśl Społeczna” 25/1987, s. 3.
2. *Dwadzieścia lat misjologii na ATK*, „Misjonarz” 5/1989, s. 5-6.
3. *God's Work in Distant Lands*, „National Catholic REGISTER” 66(1990) nr 42, s. 2 [California, USA].
4. *Ks. doc. Feliks Zapłata. Twórca polskiej misjologii*, „Za i Przeciw” 40/1983, s. 8, 23.
5. *Misjonarz naszych czasów*, „Hejnał Mariacki” 5/1984, s. 3 [dot. Jana Pawła II].
6. *Nowe ruchy religijne*, „Katolicka Agencja Informacyjna” 105/1994, s. 20-22.
7. *Papua Nowa Gwinea- misjonarz w pułapce inkulturacji*, „Biuletyn. Katolicka Agencja Informacyjna” 46/1998, s. 28-31.
8. *Uwiedzeni*, „Fakty. Tygodnik Informacyjny” 13/1997, s. 26-29 [dot. sekt i nowych ruchów religijnych].

Hasła w *Encyklopedii katolickiej*

T. 1, LUBLIN 1973

Abbadie Antoine d', kol. 5; *Abengourou*, kol. 13; *Abidżan*, kol. 15-16; *Abomey*, kol. 20; *Aduarte Diego Fr.*, kol. 110; *Afganistan*, kol. 129; *Agana*, kol. 166; *Aguilar J.I.*, kol. 197; *Aitape*, kol. 204; *Albuquerque J.*, kol. 316; *Alcazar I.*, kol. 317; *Aleppo*, kol. 355; *Algier*, kol. 363; *Algieria*, kol. 363-364; *Aliwal*, kol. 372-373; *Allahabad*, kol. 377; *Alleppey*, kol. 380; *Anchieta de*, kol. 522; *Andrzej z Longjumeau*, kol. 541; *Andrzej z Olmos*, kol. 542; *Angola*, kol. 600; *Annamicy męczennicy*, kol. 629; *Antonio da Reschio*, kol. 671; *Antonio da Encarnação*, kol. 672; *Antonio de Gradisca*, kol. 672;

Antsirabe, kol. 707; *Apostolskie szkoły*, kol. 821; *Arauca*, kol. 861; *Arica*, kol. 917; *Armentia Nicolas*, kol. 935; *Arusha*, kol. 961; *Asmara*, kol. 1000; *Atakpame*, kol. 1024; *Ayaviri*, kol. 1188; *Baegert Jakob*, kol. 1255; *Bafia*, kol. 1256; *Bangued*, kol. 1304.

T. 2, LUBLIN 1976

Barron Edward, kol. 64; *Basse Terre*, kol. 95; *Bata*, kol. 97; *Batan Babuyan*, kol. 98; *Bauke (Paucke) F.*, kol. 101; *Bayombong*, kol. 125; *Becker Christoph*, kol. 168; *Bedjan Paul*, kol. 173; *Belgaum*, kol. 192; *Belize*, kol. 202; *Bellari*, kol. 203; *Benavides*, kol. 213; *Benghazi*, kol. 268; *Benin City*, kol. 272; *Berberati*, kol. 278; *Bereina*, kol. 280; *Bernardyn z Sahagun*, kol. 313; *Betrania en el Catatumbo*, kol. 325; *Bhagalur*, kol. 355; *Bikoro*, kol. 558; *Bloemfontein*, kol. 662; *Boil (Byul) B.*, kol. 737; *Boma*, kol. 775; *Bombaj*, kol. 775; *Bom Jesus do Piaui*, kol. 775; *Brigot Pierre*, kol. 1074; *Brisbane*, kol. 1076; *Brollo Basilio*, kol. 1088; *Buichu*, kol. 1185; *Bulawajo*, kol. 1190; *Butare*, kol. 1236; *Butembo-Beni*, kol. 123; *Bużumbura*, kol. 1240; *Caacupé*, kol. 1265; *Cagliari Giovani*, 1271-1272; *Calabar*, kol. 1274; *Calapan*, kol. 275; *Camerino Paulo da*, kol. 1297; *Cameta*, kol. 1298; *Candido Mendes*, 1310; *Canelos*, kol. 1311; *Cape Coast*, kol. 1318; *Cape Palmas*, kol. 1318; *Caraveli*, kol. 1328; *Cargizm*, kol. 1331-1332; *Carolina*, kol. 1342; *Caroni*, kol. 1342; *Catholic Church Extension Society*, kol. 1366; *Catholic Guild of Jews*, kol. 1366-1367; *Catholic Truth Society*, kol. 1367.

T. 3, LUBLIN 1979

Chevalier J., kol. 144; *Chikawa*, kol. 153; *China Inland Mission*, kol. 161; *Chińscy męczennicy*, kol. 181; *Chińskie siostry*, kol. 181; *Chiquitos*, kol. 182; *Christchurch*, kol. 270; *Church Missionary Society*, kol. 423; *Ciasca Agostino*, kol. 449-450; *Courtois Gaston*, kol. 610; *Czanda*, kol. 751; *Czangaczteri*, kol. 751-752; *Czangsza*, kol. 752; *Czaosien*, kol. 752; *Czaotung*, kol. 752; *Czengczou*, kol. 832-833; *Czengting*, kol. 833; *Czengtu*, kol. 833; *Czhungczhon*, kol. 879-880; *Czikmaghur*, kol. 880; *Czilaw*, kol. 880; *Czouucun*, kol. 922; *Czouczy*, kol. 923; *Czyfeng*, kol. 928; *Dablon Claude*, kol. 965; *Dahmen Peter*, kol. 972; *Dakar*, kol. 974; *Da Lat*, kol. 975; *Daloa*, kol. 983; *Da Nang*, kol. 992; *Daniel i Towarzysze*, kol. 1009; *Dapango*, kol. 1023; *Dardżyling*, kol. 1026; *Dar Es-Salam*, kol. 1026; *Darwin*, kol. 1030; *Dawid Armand*, kol. 1045; *De Aar*, kol. 1069; *Delhi*, kol. 1130-1131; *Denpasar*, kol. 1174; *Dhaka*, kol. 1237.

T. 4, LUBLIN 1983

Edwards Jonathan, kol. 665; *Egede Hans*, kol. 686; *Ekiti*, kol. 768; *Eldoret*, kol. 876; *Eliot John*, kol. 894.

T. 5, LUBLIN 1989

Fada N`Gourna, kol. 10; *Fairbanks*, 1989, kol. 13; *Falklandy*, kol. 27; *Falkner Thomas*, kol. 27-28; *Fallize Johanes*, kol. 31; *Farafangana*, kol. 45; *Faraud Henry-Joseph*, kol. 46; *Farquhar John Nicol*, kol. 53-54; *Favier Alfons*, kol. 82; *Fengsiang*, kol. 118; *Fernandez Antonio*, kol. 173; *Flierl Johannes*, kol. 327-328; *Franciszek de Montmorency-Laval*, kol. 459; *Gabon*, kol. 787-788; *Gabriel Tauryn Dufrese*, kol. 794; *Gago Baltasar*, kol. 804; *Gambia*, kol. 846-847; *Gossner-Missionsgesellschaft*, kol. 1324; *Górna Wolta*, kol. 1383-1384.

T. 6, LUBLIN 1993

Hajmen, kol. 497; *Hajnan*, kol. 498; *Hallerstein Augustin*, kol. 516; *Hamer Ferdinand Hubertus*, kol. 522-523; *Hanczung*, kol. 531; *Hanoi*, kol. 540; *Harris William Wadé*, kol. 570; *Henle Richard*, kol. 678; *Hoffmann Johan Baptist*, kol. 1107; *Hongkong*, kol. 1200; *Honiara*, kol. 1200; *Hualien*, kol. 1266; *Huambo*, kol. 1266; *Hue*, kol. 1278; *Humahuaca*, kol. 1302; *Humaita*, kol. 1302; *Hungtung*, kol. 1333; *Iba*, kol. 1378; *Ibadan*, kol. 1378; *Ibague*, kol. 1379; *Ibara*, kol. 1379; *Ica*, kol. 1387; *Iczang*, kol. 1388; *Idah*, kol. 1389; *Idiofa*, kol. 1425.

T. 7, LUBLIN 1979

Imphal, kol. 94; *Infanta*, kol. 187; *Ingwavuma*, kol. 210; *Inhambane*, kol. 210; *Inongo*, kol. 260; *Iringa*, kol. 457; *Isabela*, kol. 497; *Isangi*, kol. 498; *Isiro-Niangara*, kol. 500; *Jardim da Imaculada*, kol. 1034; *Japonia V. Religie nowe*, kol. 1018-1019; *Jesus Chrystus. C.4. W synkryzmach religijnych*, kol. 1402-1403.

T. 8, LUBLIN 2000

Kennedy School of Missions, kol. 1343; *Kerema*, kol. 1355; *Keta-Ho*, kol. 1367; *Ketapang*, kol. 1367; *Keysser Christian*, kol. 1373; *Kiangczou*, kol. 1385; *Kimbangiści*, kol. 1446.

T. 9, LUBLIN 2002

Kinszasa, kol. 1; *Kioto*, kol. 2; *Kobieta. C. W Sektach i synkretyzmach religijnych*, kol. 229; *Kole*, 315-316; *Kolwezi*, kol. 409; *Kompong-Cham*, kol. 485; *Kongolo*, kol. 603; *Kottajam*, kol. 1073.

Funkcje redakcyjne

1. Redagowanie *Biuletynu misjologiczno-religioznawczego* w latach 1972-1992 na łamach kwartalnika CT (łącznie 53 biuletyny).

2. Redagowanie działu *Misjologia* w *Encyklopedii katolickiej*, t. 5-9.

3. Redagowanie „Zeszytów Misjologicznych ATK”: *Kościół w Ameryce Łacińskiej i w Azji*, t. 2, Warszawa 1979, cz. 1-3; *Materiały Sympozjum Misjologicznego 1975-1976*, t. 3, Warszawa 1978; *Duchowość misyjna*, t. 4, Warszawa 1982; *Rodzina – Katecheza – Dialog*, t. 5, Warszawa 1983; *Misjonarze polscy w świecie*, t. 6, Warszawa 1985, cz. 1-2; *Inkulturacja – Nowe religie*, t. 7, Warszawa 1986.

4. Redakcja i przygotowanie do druku: B. B o n a, *Garść ryżu. Wspomnienia misjonarza*, Płock 1981,1982²; *Misje po Soborze Watykańskim II*, Płock 1881; S. K a r o t e m p l e r (red.), *Kościół misyjny. Podstawowe studium misjologii*, Warszawa 1997 (współred.).

5. Koncepcja merytoryczna, konsultacja, opracowanie haseł: A. Ł a p i ń s k i, *Historia religii. Słownik terminologiczny*, Warszawa 1995.

6. Konsultacja naukowa: F. K ö n i g, H. W a l d e n f e l s, *Leksykon religii*, Warszawa 1997.

7. H. M a u r i e r, *Antropologia misyjna. Religie i cywilizacje w zderzeniu z uniwersalizmem. Przyczynek do dziejów współczesnych*, Warszawa 1997.

8. J. V e r n e t t e, *New Age. U progu ery Wodnika*, Warszawa 1998.

9. L.J. L u z b e t a k, *Kościół a kultury. Nowe perspektywy w antropologii misyjnej*. Warszawa 1998.

10. M. P a w l i k O P, *Nie dajcie się uwieść różnym i obcym naukom*, Warszawa 2001, 2002² (zmienione).

10. Współpraca (autorstwo haseł, konsultacja, recenzje): *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1995-1996, t. 1-6.

11. I. B r i a, Ph. C h a n s o n, J. G a d i l l e, M. S p i n d l e r, (red.), *Misjologia. Perspektywa ekumeniczna*, Warszawa 2007.

[Władysław Kowalak SVD]; Jarosław Różański OMI, Warszawa

IV. TEOLOGICZNE PODSTAWY MISJI

Działalność misyjna Kościoła trwa nieprzerwanie od jego początków i jest kontynuacją misji Jezusa Chrystusa, posłanego przez Ojca w Duchu Świętym. Posoborowa teologia misji zwraca uwagę na jej trynitarne uzasadnienie. Wskazuje na misyjną naturę Kościoła, dowodząc, że między misją Kościoła a dynamiką posłań w Bogu Trójjedynym istnieje więź ontologiczna.¹ Jezus Chrystus, przychodząc na świat, objawił miłość Ojca i Jego powszechną wolę zbawienia wszystkich ludzi, a po dokonaniu dzieła odkupienia pozostawił w darze Ducha Świętego, który ożywia Kościół od wewnątrz, uświęca go i prowadzi. Święty Jan Paweł II, papież, odwołując się do nauczania soborowego, potwierdził w encyklice, *Redemptoris missio*, że działalność Kościoła w sposób dynamiczny, opiera się na misji trynitarnej. Dlatego tak ważne jest, dokonując teologicznego uzasadnienia działalności misyjnej, sięganie do dynamiki posłań, jakie istnieją w łonie Trójcy Świętej, do doświadczenia miłości Boga Trójjedynego, od którego pochodzi „zapal misyjny” Kościoła.² Zbawiająca moc Trójcy Świętej, objawiona przez „łaskę Pana Jezusa Chrystusa, miłość Boga i dar jedności w Duchu Świętym” (2Kor 13, 14), daje się poznać nie tylko jako fundament misji Jezusa i Ducha Świętego, ale także jako fundament posłannictwa całego Kościoła, kontynuującego dzieło zbawcze Jezusa w mocy Jego Ducha.

Przedsoborowe nauczanie o misjach

Przed II Soborem Watykańskim (1962-1965) teologiczną podstawę działalności misyjnej stanowił „mandat misyjny” zmartwychwstałego Chrystusa („Chrystologiczne uzasadnienie misji”), umieszczony na końcu każdej z czterech Ewangelii (Mt 28, 19-20; Mk 16, 15-18; Łk 24, 46-49; J 20, 21-23) oraz w Dziejach Apostolskich (Dz 1, 8). Jest oczywiste, że z „mandatu misyjnego” wypływają istotne przesłania, ważne dla działalności misyjnej, m.in. uniwersalizm zbawczy (wyrażający się w nakazie pójścia na cały świat i głoszenia Ewangelii wszystkim narodom) oraz zapewnienie „asystencji” Jezusa Chrystusa, który pozostaje ze swymi uczniami aż do skończenia

¹ A. Wolanin, *Trynitarne podstawy misji*, w: S. Karotempler (red.), *Kościół misyjny. Podstawowe studium misjologii*. Warszawa 1997, s. 44.

² Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, nr 1, w: W. Życiński (red.), *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1998, s. 511.

świata (por. Mt 28, 20). Obietnica Ducha Świętego, który umocni apostołów i nadal będzie prowadził misję Kościoła, jest cechą charakterystyczną wskazanego „mandatu misyjnego”. W przedsoborowej teologii misji brakowało jednakże włączenia misterium Kościoła „w ramy” misterium Trójjedynego Boga. „Dokonało się” to dopiero na II Soborze Watykańskim.

Należy zaznaczyć, że w każdym wieku Kościół głosił Ewangelię ludom, narodom, plemionom. Od XVI w. jednostką koordynującą wszelką działalność misyjną stała się Kongregacja Rozkrzewiania Wiary (Congregatio de Propaganda Fide). Powołana została ona do życia przez papieża Grzegorza XV w 1622 r. początkach swej działalności miała podwójne zadanie: przyczynianie się do zjednoczenia Kościołów prawosławnych i protestanckich oraz podejmowanie i organizowanie działalności misyjnej wśród niechrześcijan.³ Po reformie Kurii Rzymskiej w 1988 r. znana jest pod nazwą Kongregacji Ewangelizacji Narodów (Congregatio pro Gentium Evangelizatione).

Kongregacja od początku swego istnienia podejmowała dzieło organizowania struktur działalności misyjnej w ogóle oraz Kościołów lokalnych i formacji misjonarzy. W epoce wielkich odkryć geograficznych przyczyniła się do „uwolnienia” misji katolickich od patronatu świeckich potęg politycznych i zależności od władz kolonialnych.⁴ Z czasem potrzebowała odnowy wewnętrznej, gdyż jej struktura przez trzy stulecia pozostawała prawie niezmienna.⁵ Odnośnie do uzasadniania i kierowania działalnością misyjną, w Kościele kierowano się – za pośrednictwem kongregacji – cały czas niemal tymi samymi regułami,⁶ zwłaszcza prawnymi, podczas gdy sytuacja społeczno-religijna tzw. krajów misyjnych ulegała licznym i do-

³ A. Kmieciak, *Posyłam was. Misja Chrystusa Odkupiciela powierzona Kościołowi*, Warszawa 1995, s. 15 n. Warto bardziej szczegółowo prześledzić dzieje tejże Kongregacji, zwracając uwagę na jej cele i zakres działania; *tamże*, s. 15-23.

⁴ *Tamże*, s. 15; zob. E. Sakołowicz, *Hiszpania. II. Kościół katolicki. G. Patronat królewski*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 6, Lublin 1993, kol. 1046 n.

⁵ A. Kmieciak, *Posyłam was*, s. 22.

⁶ Dnia 23 XI 1845 r. z inicjatywy papieża Grzegorza XVI opracowana została Instrukcja Kongregacji Rozkrzewiania Wiary pt. *Neminem Profecto*, której znaczenie było równie ważne jak innej „słynnej” instrukcji z 1659 r. skierowanej do wikariuszy apostołskich udających się do prowincji chińskich. Instrukcja z 1845 r. „przełożyła” potrzeby Kościoła misyjnego na praktyczne postulatory. Zob. W. Kluj, *Rzymska koncepcja misji XIX w.*, w: P. A. Sokołowski (red.), *Misje w XIX w. Wybrane zagadnienia*, Pieniężno 2008, s. 91.

głębnym przemianom. Mimo odrodzenia misyjnego i popularności misji, jakie nastąpiło w XIX w., misje prowadzono według zasad wypracowanych jeszcze w epoce odkryć geograficznych. Wspierano misjonarzy radami i korygowano status wikariuszy apostoelskich, wspomagających papieża w odpowiedzialności za działalność misyjną, mniej zaś uwagi poświęcano refleksji ściśle teologicznej na temat misji. Dopiero wraz z pojawieniem się nowych prądów intelektualnych w XIX w. i powstaniem pierwszych katedr misjologii katolickiej na początku XX w., misje zaczęły zyskiwać trwałe i dojrzałe uzasadnienie teologiczne.⁷ Misje i zbawienie świata zaczęto postrzegać w wymiarze eklesjalnym. Zaczęły stawać się one „sprawą” i troską całego ludu Bożego – całego Kościoła.

Misje promieniowaniem miłości trynitarnej

II Sobór Watykański, zwłaszcza *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”* i oparty na tym dokumencie *Dekret o misyjnej działalności Kościoła „Ad gentes”*, objawiają tajemnicę Boga Trójjedynego i Jego zbawczy plan, w którym swoje właściwe miejsce znajduje Kościół „pielgrzymujący, misyjny ze swej natury”.⁸ Sobór przynosi nowe rozumienie koncepcji misji i teologii misji. Umieszcza misje w samym „sercu” Trójcy Świętej. Dekret *Ad gentes* w swych *Zasadach doktrynalnych* wykazuje, w jaki sposób dynamizm (dzięki któremu Kościół rozwija się w świecie), wiąże się (przez fakt założenia Kościoła i otrzymany „mandat misyjny”) nie tylko z posłaniem Drugiej i Trzeciej Osoby Trójcy Świętej, ale także z życiem wewnątrzboskim samego Boga, Boga żywego.⁹ Działalność misyjna zakorzenia się więc w promieniowaniu miłości trynitarnej, tajemnicy Ojca i Jego miłości objawionej przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym. „W łonie” Trójcy Świętej, między Osobami Boskimi występuje dynamika posłań: Bóg Ojciec posyła Syna na świat ze zbawczą misją, a Syn od Ojca posyła na apostołów Ducha Świętego, by niejako od wewnątrz dalej przeprowadzał dzieło zbawienia całej ludzkości. W tę dynamikę posłań włączony jest następnie Kościół święty, założony przez Chrystusa jako sakrament

⁷ A. Miotk, *Ojciec misjologii katolickiej – Józef Schmidlin*, Nurt SVD 37(2003) nr 1, s. 58.

⁸ W. Kowalak, *Teologia misji*, Ateneum Kapłańskie 1/1969, s. 36.

⁹ Y.M.J. Congar, *Zasady doktrynalne*, w: J. Schutte (red.), *Misje po Soborze Watykańskim II*, Płock 1981, s. 88.

zbawienia, by doprowadził do końca plan Stwórcy, kiedy to „wszyscy, którzy uczestniczą w ludzkiej naturze, odnowieni w Chrystusie przez Ducha Świętego, będą mogli, oglądając chwałę Bożą, zgodnie powiedzieć: «Ojciec nasz»”¹⁰.

Misyjna natura Kościoła znajduje pełne uzasadnienie w świetle dynamiki posłań Osób Boskich Trójcy Świętej, co dekret *Ad gentes* przedstawia następująco: „Pielgrzymujący Kościół z natury swojej jest misyjny, ponieważ bierze początek z misji Syna i misji Ducha Świętego, zgodnie z zamysłem Boga Ojca. Zamyśl ten wypływa ze «źródła miłości», czyli z miłości Boga Ojca”¹¹.

Amor fontalis źródłem misji

Bóg jest miłością i pragnie, by wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy (por. 1J 4, 16; 1Tes 2, 4). On w swej wielkiej łaskawości stworzył człowieka, zapraszając go do udziału w swym szczęściu. Gdy na skutek grzechu człowiek odłączył się od wspólnoty z Bogiem, posłał na świat swego Syna Jezusa z misją odkupienia człowieka i przywrócenia go do jedności z sobą. Boży plan zbawienia wypływa ze źródła miłości, którą jest miłość Boga Ojca,¹² dlatego źródło wszelkiej zbawczej misji jest zawsze w Ojcu. „Tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy kto w Niego wierzy nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3, 16). Posłanie (łac. *mittere* – „posyłać”, *missio* – „posłannictwo”, „misja”, *missus* – „posłany”)¹³ Syna na świat zakłada akt wyjścia na zewnątrz, do innych, ze specjalną misją objawienia światu wielkiej miłości i dobroci Ojca. Jezus Chrystus miłość tę powierza następnie Kościołowi. „Działalność misyjna nie jest niczym innym ani też mniejszym niż objawienie, czyli epifania, i wypełnienie zbawczego planu Bożego w świecie i jego historii, w której Bóg poprzez misje wyraźnie realizuje historię zbawienia”¹⁴. Po wypełnieniu swej misji Jezus Chrystus wrócił do „Tego, który Go posłał”

¹⁰ Dekret o misyjnej działalności Kościoła „*Ad gentes*”, nr 7, w: M. Przybył (red.), *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, s. 441.

¹¹ *Tamże*, nr 2, s. 434.

¹² Por. *tamże*.

¹³ Zob. W. Kowalak, *Misje w posłannictwie Kościoła*, w: A. Andrzejak (red.), *Annales Missiologicae Posnanienses*, t. 11, Poznań 2000, s. 97.

¹⁴ Dekret o misyjnej działalności Kościoła „*Ad gentes*”, nr 9, s. 442.

(por. J 16,5). Działalność misyjna jest też powrotem do Ojca, ponieważ w Nim znajduje się jej wypełnienie i kres.

Misja Syna Bożego posłanego od Ojca

Powszechny Boży plan zbawienia ludzkości dokonuje się w posłaniu przez Boga na świat Jezusa Chrystusa. *Dekret o misyjnej działalności Kościoła* mówi, że Bóg „postanowił wkroczyć w historię ludzką w nowy i definitywny sposób poprzez zesłanie swojego Syna w ludzkim ciele, aby przez Niego wyrwać ludzi z mocy ciemności i szatana”¹⁵. Jezus Chrystus został posłany jako prawdziwy pośrednik między Bogiem a ludźmi, w Nim Bóg objawił się w sposób pełny i ostateczny, w Nim człowiek ma pełny przystęp do Ojca (por. Ef 2,18-19; także Ef 1, 4-5). Największym objawieniem Bożej miłości jest właśnie posłanie Syna Bożego, „który przybył, by wybawić swój lud od grzechów i uświęcić wszystkich ludzi, jak sam został posłany przez Ojca, tak też posłał swoich apostołów i przekazując im Ducha Świętego, uświęcił ich po to, by i oni wielbili Ojca na ziemi i ratowali ludzi «dla zbudowaniu Ciała Chrystusowego (Ef 4, 12), którym jest Kościół»”¹⁶.

Prorocy Starego Testamentu zapowiadali przyjście Mesjasza. Byli posłani w imię Boga w celu spełnienia swej specjalnej misji. W przypadku Jezusa, sama Boska Osoba jest posłana jako Misjonarz, urzeczywistniając misję otrzymaną od Ojca. Misja Syna wywodzi się z życia Trójcy Świętej i jest pierwszym z posłań wewnątrztrynitarnych.¹⁷ Jezus zawsze przedstawia siebie jako „posłanego przez Ojca”¹⁸ a mówiąc o swym „wychodzeniu od

¹⁵ *Tamże*, nr 3, s. 435.

¹⁶ *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „Christus Dominus”*, nr 1, w: M. P r z y b y ł (red.), *Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, s. 236.

¹⁷ J. L o p e z - G a y, *Trynitarny, chrystologiczny i pneumatologiczny wymiar misji*, w: W. K o w a l a k (red.) *Elementy teologii misyjnej*, Pieniężno 1987, s. 72.

¹⁸ W Ewangelii wg św. Jana określenie, że Jezus został posłany przez Ojca występuje 35 razy. Jezus został posłany, by świat został przez Niego zbawiony (J 3, 17); by wykonać wolę Ojca (J 4, 34; 5, 30; 6, 38); by oddać cześć i chwałę Ojcu (J 5, 23; 7, 18) oraz aby inni uwierzyli w Tego, który Go posłał (J 6, 29; 12, 44-45). Teksty o posłaniu Syna pokazują także, że Ojciec o Nim świadczy i nie pozostawił Go samego (J 8, 18, 29). Jezus pragnie, by inni uwierzyli, że On jest posłany (J 17, 7, 21, 23). Uwieńczeniem posłań jest misyjne posłanie apostołów: „Jak Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam” (J 20, 21).

Ojca¹⁹ i przychodzeniu do świata, pozostaje jednocześnie w ciągłym trwaniu w jedności z Ojcem (J 10, 38; 14, 10; 16, 32), pragnąc jedynie, by świat uwierzył w Tego, który Go posłał (por. J 5, 19; 12, 44) i w Tego, który został posłany przez Ojca, w Jezusa Chrystusa (por. J 6, 29; 11, 42; 17, 7; 17, 21).

Całe życie Jezusa jest misją otrzymaną od Ojca. Jezus jest pierwszym i największym Głosicielem Ewangelii, nazwanym w adhortacji apostoelskiej Pawła VI *Ewangelii nuntiandi*, „Ewangelią Boga”.²⁰ Do końca doskonale wypełnia ofiarę ze swego ziemskiego życia, głosząc królestwo Boże, realizując Boże zbawienie, którego najgłębszym sensem jest uwolnienie od grzechu.²¹ Zapoczątkowując królestwo Boże na ziemi, Jezus objawia oblicze Ojca, zwracając się do niego poufale *Abba, Ojcze* (Mt 14, 36). Ukazuje Ojca w przypowieściach jako Boga pełnego miłości i miłosierdzia, który przebacza i darmo udziela łask, o jakie się Go prosi. Królestwo Boże na ziemi będzie się rozwijać, w miarę jak człowiek uwierzy w miłość Bożą, nawróci się i nauczy się zwracać do Boga jak do Ojca, starając się zawsze pełnić Jego wolę.²²

Jezus dopełnił dzieła zbawienia przez swoją mękę, krzyż i zmartwychwstanie, sprowadzając pokój na świat przez Krew swego krzyża (por. Kol 1, 20). Jego posłannictwo dokonywało się w dobrowolnym przyjęciu cierpień za zbawienie świata. Tak jak misja Jezusa Chrystusa naznaczona była krzyżem, tak krzyż stale towarzyszy pracy misyjnej i jest potwierdzeniem, że Chrystus jest w niej obecny i że zbawienie jest blisko.²³ Po swym zmartwychwstaniu Jezus posłał swych uczniów na cały świat z misją głoszenia Ewangelii. Jego nauczanie skierowane jest do wszystkich. Misjonarzom będą towarzyszyły znaki i cuda czynione w mocy Ducha Świętego i potwierdzające prawdziwość ich misji. Jezus pozostanie ze swymi uczniami – w znaku Słowa i Chleba – aż do skończenia świata.

---

¹⁹ „Ja bowiem od Boga wyszedłem i przychodzę. Nie wyszedłem od siebie, lecz On Mnie posłał” (J 8, 42); „Wyszedłem od Ojca i przyszedłem na świat; znowu opuszczam świat i idę do Ojca” (J 16, 28); „...oni prawdziwie poznali, że od Ciebie wyszedłem oraz uwierzyli, żeś Ty Mnie posłał” (J 17, 8).

²⁰ Por. P a w e ł VI, *Ewangelii nuntiandi* nr 7, w: J. S c h u t t e (red.), *Misje po Soborze Watykańskim II*, s. 259.

²¹ *Tamże*, nr 7, 8, 9, s. 259 n.

²² J a n P a w e ł II, *Redemptoris missio*, nr 13, s. 527.

²³ J. L o p e z - G a y, *Trynitarny, chrystologiczny i pneumatologiczny wymiar misji*, s. 77.

Duch Święty namaszcza i posyła

W Bogu Ojcu znajduje się źródło innego posłannictwa, którym jest posłanie Ducha Świętego, pochodzącego do Ojca i Syna, a potwierdzone przez słowa Jezusa, wskazujące na Trzecią Osobę Boską, „którego Ojciec pośle w moim imieniu” (J 14, 16.26; 15, 26). Duch Święty jest Osobą, tworzy jedno z Ojcem i Synem i Jego działania nie można oddzielić od działania dwóch pozostałych Osób Boskich (por. Mt 28, 16). Jezus zrealizował misję zleconą Mu przez Ojca mocą Ducha Świętego. Trzecia Osoba Boska, Duch Święty, był stale obecny w Jego życiu. Przede wszystkim Jezus – Słowo Wcielone – jako człowiek został poczęty mocą Ducha Świętego (por. Łk 1, 35), Duch Święty objawił Jego Boskie Synostwo podczas chrztu w Jordanie: „A oto otworzyły się nad Nim niebiosa i ujrzał Ducha Bożego zstępującego jak gołębica i przychodzącego na Niego” (Mt 3, 16b). Jezus pełen Ducha Świętego wyszedł na pustynię, by zmierzyć się z pokusami Złego i zwyciężyć (Łk 4, 1-2; zob. także Mt 4, 1). W mocy Ducha wrócił do Galilei, gdzie rozpoczął swoją działalność publiczną, odwołując się do słów proroka Izajasza: „Duch Pański spoczywa na Mnie, ponieważ Mnie namaścił i posłał Mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę” (Iz 61, 1; Łk 4, 18).

Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes* naucza, że z chwilą (w czasie modlitwy) zstąpienia Ducha Świętego na Jezusa Chrystusa „[Chrystus] został wprowadzony w dzieło swej posługi”²⁴ i rozpoczął działalność publiczną. Jezus przed swoją męką i śmiercią, wielokrotnie obiecywał zesłać na apostołów Ducha Świętego, który będzie ich Pocieszycielem, doprowadzi ich do całej Prawdy i będzie świadczył o Nim. Szczególną zapowiedzią zesłania mocy z wysoka jest wskazany wyżej „mandat misyjny” Chrystusa. Był on nie tylko wezwaniem do czynu, by apostołowie szli i „czynili uczniami Jezusa” wszystkie narody, ale też zaproszeniem do trwania na modlitwie w oczekiwaniu na Ducha Świętego: „Oto Ja zesłę na was obietnicę mego Ojca. Wy zaś pozostaniecie w mieście, aż będziecie przyobleczeni w moc z wysoka” (Łk 24, 49). Duch Święty jest więc darem zmartwychwstałego Jezusa, posłanym w celu umocnienia nowo rodzącego się Kościoła, co konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium* oddaje w słowach: „Kiedy dopełniło się dzieło, którego wykonanie Ojciec powierzył Synowi na ziemi (por. J 17, 4), został zesłany w dniu Pięćdziesiątnicy Duch

²⁴ Dekret o misyjnej działalności Kościoła „*Ad gentes*”, nr 4, s. 436.

Święty, aby ustawicznie uświęcał Kościół i aby w ten sposób wierzący mieli przez Chrystusa w jednym Duchu dostęp do Ojca (por. Ef 2, 18)”²⁵

Duch Święty przeprowadza od wewnątrz zbawcze dzieło Chrystusa, pobudzając Kościół do rozszerzania się. Jednoczy go we wspólnocie i w posłudze. Uposaża w rozmaite dary hierarchiczne oraz charyzmatyczne, ożywiając jego instytucje, a będąc jakby ich duszą przelewa „w serca wiernych tego samego ducha posłannictwa, którym kierowany był Chrystus”²⁶. On jest głównym „Sprawcą” głoszenia i szerzenia Ewangelii, bowiem przypomina o obowiązku przepowiadania Dobrej Nowiny. Przygotowuje serce człowieka do przyjęcia i rozumienia słowa zbawienia.²⁷ „Niekiedy także w widoczny sposób wyprzedza działalność apostołską”²⁸ na różny sposób jej towarzysząc i kierując nią.

Duch Święty umożliwia i pozwala, aby Ewangelia była głoszona „aż po krańce ziemi” i przyjmowana przez ludzkie serca. On daje życie.²⁹ Ze względu więc na tę perspektywę powszechnego działania Ducha Świętego, historię świata postrzega się jako miejsca działania Boga. Działalność misyjna zakorzeniona w Bożym planie zbawienia, realizuje się w kontekście historii zbawienia. Historia misji jest historią działania Ducha Świętego.³⁰

Misja Kościoła posłanego i posyłającego

Plany Boga Ojca względem świata są pełne miłości, bo wypływają ze źródła, którym jest miłość. Bóg, od którego bierze początek wszelkie życie, jest również źródłem posłań wewnątrztrynitarnych Syna i Ducha Świętego, których kontynuacją jest misyjne posłannictwo Kościoła. Działalność Kościoła jako odpowiedź na miłość Ojca, jest misyjna ze swej natury, „ponieważ bierze początek, z misji Syna i misji Ducha Świętego, zgodnie z zamysłem Boga Ojca”³¹.

²⁵ *Konstytucja Dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, nr 4, w: M. Przybył (red.), *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, s. 105.

²⁶ Por. *Dekret o misyjnej działalności Kościoła „Ad gentes”*, nr 4, s. 437.

²⁷ Por. Paweł VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 75, s. 285-286.

²⁸ *Dekret o misyjnej działalności Kościoła „Ad gentes”*, nr 4, s. 437.

²⁹ Por. T. Szyszk a, *Głoszenie Słowa Bożego (Ewangelii) jako cel misji, Lumen Gentium 1/2012*, s. 60.

³⁰ Por. W. Kluj, *Teologiczne podstawy misji według Jana Pawła II*, Warszawa 2008, s. 146 n.

³¹ *Dekret o misyjnej działalności Kościoła „Ad gentes”*, nr 2, s. 434.

Tajemniczy i ukryty plan Boga (por. Ef 1, 3-14), objawiony w Synu, jest kontynuowany przez widzialny Kościół dzięki aktywnej współpracy z Duchem Świętym, którego otrzymał on w dniu Zielonych Świątek.³² Kościół wyposażony w ten sposób w dary Jezusa i „wiernie zachowujący Jego przykazania miłości (...), otrzymał posłannictwo głoszenia i krzewienia królestwa Chrystusa i Boga wśród wszystkich narodów”,³³ sam będąc załącznikiem tego królestwa na ziemi.

Kościół przy asystencji Ducha Świętego stoi na straży prawdy objawionej, którą sam wnikliwie bada, rozważa i głosi. Spełniając swe nauczycielskie zadanie, realizuje przepowiadanie Ewangelii wszystkim ludom, narodom i plemionom przez różne formy, zaczynając od świadectwa życia misjonarzy i wspólnot kościelnych, przez ustne głoszenie Dobrej Nowiny, pracę z dziećmi, młodzieżą i z dorosłymi, a kończąc na wykorzystywaniu współczesnych środków masowego przekazu jak prasa, radio, telewizja, z uwzględnieniem języków lokalnych.³⁴ Duch Święty, który jest głównym „Sprawcą misji”³⁵ i ożywia ducha misyjnego w Kościele, wskazuje na skuteczne drogi w dotarciu do współczesnego człowieka. Stawia przed Kościołem wciąż nowe cele i wyzwania i daje jednocześnie światło i moc do ich realizacji.

Jedną z istotnych form prowadzenia przez Kościół działalności misyjnej, nie wyłączając świadectwa i bezpośredniego głoszenia, jest dialog międzyreligijny,³⁶ którego podstawy teologiczne opierają się na powszechnej woli zbawczej Boga, na tajemnicy wcielenia Syna Bożego i dokonanego przez Niego dzieła zbawienia oraz na tajemniczej obecności Ducha Świętego w sercu i sumieniu każdego człowieka. Jezus Chrystus przez przyjście na świat w ludzkim ciele upodobił się do każdego człowieka i stał się z nim

³² J. G ó r s k i, *Trynitarne uzasadnienie misyjnej natury Kościoła*, Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 25-26/1992-1993, s. 61.

³³ *Konstytucja Dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, nr 5, s. 106.

³⁴ J. R ó ż a ń s k i, *Zakładanie dojrzałego Kościoła jako cel działalności misyjnej*, *Lumen Gentium* 1/2012, s. 118. Zob. także J a n P a w e ł II, *Redemptoris missio* nr 52, s. 571: „Prowadząc działalność misyjną wśród narodów, Kościół spotyka różne kultury i zostaje wciągnięty w proces inkulturacji. Jest to potrzeba, która zaznaczyła się w całej jego drodze dziejowej, ale dziś jest szczególnie żywa i paląca”.

³⁵ Por. *tamże*, nr 21, s. 535.

³⁶ E. S a k o w i c z, *Dialog międzyreligijny*, w: t e n ż e (red.), *Jan Paweł II. Encyklopedia dialogu i ekumenizmu*, Radom 2006, s. 129-161.

solidarny. W dziele zbawienia i odkupienia ramionami krzyża „ogarną” cały świat, nikogo nie wykluczając i wszystkich przywracając do jedności z Ojcem. Specyfiką Ducha Świętego jest przygotowywanie serc i umysłów ludzkich na spotkanie z Ewangelią.³⁷ Dlatego Kościół przez prowadzenie dialogu międzyreligijnego pomaga ludzkości w dochodzeniu do prawdy i w poznawaniu prawdy, którą ostatecznie jest Jezus Chrystus.

Kościół realizuje cele, które stawia przed nim działalność misyjna. Księgi Nowego Testamentu wyróżniają poczwórny cel działalności misyjnej: cel soteryczny – *praedicare* (głoszenie Ewangelii), eklezjalny – *plantare* (zakładanie Kościoła), cel kosmiczny – diakonia (odrodzenie całego świata w Chrystusie) oraz cel eschatologiczny – ekumenia (Ewangelia jest podstawą wszelkiego braterstwa).³⁸ Skoro posłannictwo Kościoła dokonuje się między jednym a drugim przyjściem Pana, to ma ono również charakter eschatologiczny, by jako powszechny sakrament zbawienia, w duchu swego uniwersalizmu, zgromadzić na końcu czasów ludzi z czterech stron świata.³⁹ Czasy Kościoła mogą być również nazwane „epoką Trójcy Świętej”, a zbawcza ekonomia sakramentalna – „zbawczą ekonomią trynitarną”.⁴⁰

***

Działalność misyjna Kościoła ma swoje źródło i najgłębsze uzasadnienie w miłości Boga Ojca, którą Bóg pragnie podzielić się z człowiekiem i ze światem przez siebie stworzonym, a objawionej przez misję Syna. Jezus, pierwszy posłany przez Ojca, przychodzi do człowieka, by „pokazać” mu Ojca, a przez mękę, śmierć i zmartwychwstanie, przywrócić go do jedności z Bogiem. Podstawowym planem Bożym jest zbawienie człowieka i całej ludzkości, oferowane w Osobie Jezusa Chrystusa.⁴¹ W celu kontynuacji swego posłannictwa w Kościele i przez Kościół, który założył, Jezus posyła Ducha Świętego. Będzie On prowadził i jednoczył Kościół, obdarzając

³⁷ T e n ż e, *Pojęcie, formy oraz teologiczne podstawy dialogu międzyreligijnego*, Lumen Gentium 2/ 2012, s. 15n.

³⁸ A. K u r e k, *Misjologia biblijna*, w: A. A n d r z e j a k (red.), *Annales Missiologicae Posnanienses*, t. 11, s. 74-77.

³⁹ Por. *Dekret o misyjnej działalności Kościoła „Ad gentes”*, nr 1, 9, s. 433, 442 n.

⁴⁰ J. G ó r s k i, *Trynitarnie uzasadnienie misyjnej natury Kościoła*, s. 60.

⁴¹ L. F ą s, *Główne idee misyjne Pisma Świętego*, w: t e n ż e (red.), *Biblia a misje*, Pieniężno 2010, s. 201.

go charyzmatami niezbędnymi do wypełnienia jego misji. Od początku chrześcijaństwa działalność misyjna rozszerza się i wzorem tajemnicy wcielenia, przekracza wszelkie granice polityczne, geograficzne i kulturowe, by dotrzeć ostatecznie do serca ludzkiego,⁴² aby zakrólował w nim Jezus Chrystus – Jedyne Odkupiciel każdego człowieka i całej ludzkości. W posłannictwo Kościoła włącza się cały lud Boży, świadomy swego misyjnego zadania, wypływającego z sakramentu chrztu i bierzmowania.

s. Anna Miśkowiec FMM, Lublin

V. POWSTANIE I ROZWÓJ DWUMIESIĘCZNIKA „MISYJNE DROGI” W OKRESIE PRL-U W ŚWIETLE DOKUMENTÓW

Pierwszy numer „Misyjnych Dróg”, dwumiesięcznika Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej, ukazał się w 1983 r. po długotrwałych negocjacjach z organami Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (PRL). Próby uzyskania zgody na jego edycję podjęto już w 1956 r. Dziś jest to jedno z najważniejszych czasopism misyjnych w Polsce. Nakład wynosi 25 tys. egzemplarzy, objętość 72 strony „w grzbiecie głównym”. Do pisma dołączona jest też szesnastostronicowa wkładka dla dzieci. W Internecie pismo jest czytane przez 2000-2500 osób dziennie i jako jedyne czasopismo misyjne dostępne jest w tzw. wolnej sprzedaży.

Ramami czasowymi niniejszej analizy są: 1956 r. – rozpoczęcie starań o wznowienie czasopisma oblatckiego „Oblat Niepokalanej” i 1989 r., kiedy to PRL „przestał istnieć”.

Starania o wydawanie czasopisma (1956-1983)

Przed II wojną światową, w latach 1926-1939, oblaci wydawali czasopismo misyjne „Oblat Niepokalanej”. Siedzibą redakcji początkowo była Krobica w Wielkopolsce, a następnie Poznań. Po wojnie wydawcy chcieli

---

⁴² L. Nieścior, *Ojcowie Kościoła wobec starożytnych kultur*, Lumen Gentium 1/2013, s. 61.

jak najszybciej wznowić publikowanie czasopisma. Jednak ze względu na sytuację polityczną nie było to możliwe.

Starania o wznowienie czasopisma po II wojnie światowej podjęto jesienią 1956 r., w okresie tzw. odwilży, po śmierci Józefa Stalina i Bolesława Bieruta. „Katalizatorem” zmian stała się m.in. ucieczka Józefa Świątły na Zachód i zdemaskowanie przez niego na antenie Radia Wolna Europa sposobów prowadzenia śledztw przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Kolejnym wydarzeniem, które przyspieszyło zmiany w polityce wewnętrznej państwa, było „powstanie poznańskie” 28 czerwca 1956 r. Stłumione przez władze, stało się punktem zwrotnym i jedną z przyczyn tzw. odwilży Gomułkowskiej. Ostatecznie nastąpiła ona po wyborze Władysława Gomułki na I sekretarza KC PZPR (21 października 1956 r.). Władysław Gomułka, aresztowany w 1950 r. za „odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne”, powrócił do władzy jako jedyny kandydat możliwy do zaakceptowania przez zwalczające się frakcje „puławian” i „natolińczyków”. W przemówieniu na Placu Defilad w Warszawie 24 października 1956 r. przedstawił plan reform, który dał nadzieję na odprężenie również w relacjach państwo – Kościół. Widocznym znakiem „ocieplenia” tych kontaktów było zwolnienie w listopadzie 1956 r. – po trzyletnim okresie internowania – prymasa kard. Stefana Wyszyńskiego. Atmosfera „odwilży” powodowała, że zgoda władz na publikowanie czasopisma oblatckiego była bardziej prawdopodobna.

Pierwszym oficjalnym działaniem oblatów było skierowanie przez prowincjała Stefana Śmigielskiego OMI, 19 listopada 1956 r., pisma do ministra Jerzego Sztachelskiego, dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań.¹ W piśmie prowincjał starał się o zgodę na reaktywowanie „Oblata Maryi Niepokalanej” (w nakładzie 30 tys. egzemplarzy, w formacie B5, o objętości 64 stron), przeznaczonego do utrzymania łączności z Polonią (tytuł przedwojenny to „Oblat Niepokalanej”).² Pismo prowincjała pozostało bez odpowiedzi.

W grudniu 1956 r., w wyniku rozmów państwo – Kościół, podpisane zostało tzw. małe porozumienie. Na jego mocy duchowieństwo zyskało większy wpływ na obsadzanie stanowisk kościelnych (na co do 1953 r. trzeba

---

¹ Zob. *Pismo prowincjała Stefana Śmigielskiego OMI, do ministra Jerzego Sztachelskiego, dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań*, z 19 listopada 1956 r. – bez l. dz. Pełna korespondencja z organami PRLu, znajduje się w Archiwum Prowincjalnym Misjonarzy Oblatów M. N. w Poznaniu.

² Zob. *tamże*.

było uzyskiwać zgodę władz). Ponadto w szkołach – jako przedmiot nie-obowiązkowy – została przywrócona religia. Istotne dla starych o wydanie powojennego „Oblata Niepokalanej” było wyjęcie czasopism religijnych spod kurateli kolegów narzuconych przez państwo oraz wydane zgody na publikację nowych tytułów.³

Po kilkunastu miesiącach od objęcia rządów przez Władysława Gomułkę perspektywa trwałego porozumienia Kościoła i państwa stała się nierealna. Zapowiadana zmiana kursu politycznego nie doszła do skutku i szybko okazało się, że nie ma szans na jakiegokolwiek zmiany polityczne. W drugiej połowie lat pięćdziesiątych powstały takie organizacje jak Stowarzyszenie Ateistów i Wolnomyślicieli oraz Towarzystwo Szkoły Świeckiej, stawiające sobie za cel m.in. wycofanie lekcji religii ze szkół.

Rezygnacja z polityki „ocieplania” relacji z Kościołem stała się jasna po wydaniu przez Ministerstwo Oświaty okólnika nr 25 z 4 sierpnia 1958 r. i zarządzenia nr 9 Ministra Oświaty z 4 sierpnia 1958 r., które traktowały o „przestrzeganiu zasad świeckości szkoły”⁴. Naruszenie tych zasad – według wymienionych dokumentów – dokonywało się m.in. przez aktywność religijną uczniów i nauczycieli (także poza szkołą) oraz obecność krzyży w pomieszczeniach szkolnych. Ostatni zapis spowodował akcję „dekru-cyficykacyjną”, która w zamierzeniu jej inspiratorów miała doprowadzić do usunięcia na stałe symboliki religijnej (krzyży) z sal lekcyjnych.

Kulminację w napiętych stosunkach państwa i Kościoła stanowiły wydarzenia lat 1965-1966. W tym czasie „głośny” stał się list biskupów polskich do biskupów niemieckich⁵ oraz obchody Millennium Chrztu Polski planowane przez Kościół katolicki. W piśmie wystosowanym do Episkopatu RFN, Episkopat Polski prosił – w imieniu narodu polskiego – o wybaczenie stereotypizacji niemieckości i utożsamienia jej przez społeczeństwo polskie z tym, co jest *a priori* złe, agresywne i nieprzyjazne krajowi. Nie upominał natomiast biskupów Republiki Federalnej Niemiec, za brak zdystansowania od ewentualnych roszczeń RFN do Ziem Zachodnich (czego życzyłyby so-

---

³ Zob. M. P r z y b y s z, *Odwilż i po odwilży, Wojna z Kościołem 1956-1966. Dodatek specjalny w 50 lat po walce komunistów Gomułki z krzyżem i religią w szkołach*, Rzeczpospolita nr 35(966)/2016, s. 2.

⁴ Zob. K. S y c h o w i c z, *Krucjata ZOMO. Wojna z Kościołem 1956-1966. Dodatek specjalny w 50 lat po walce komunistów Gomułki z krzyżem i religią w szkołach*, tamże.

⁵ Zob. *Orędzie biskupów polskich do biskupów niemieckich*, Warszawa 1966.

bie władze PRL).⁶ „Odpowiedzią” na uroczystości związane z Millennium Chrztu Polski 1966 r. stały się państwowe obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego. Celem świeckich celebracji miało być odciążenie wiernych od udziału w wydarzeniach organizowanych przez Kościół.

Mimo ponownego zaostrzenia polityki państwa wobec Kościoła, dalsze starania o zgodę wydawania periodyku, u władz państwowych czynił już w latach siedemdziesiątych kolejny prowincjał oblatów, Alfons Kupka OMI. W tym czasie I sekretarzem KC PZPR był Edward Gierek. Ojciec Kupka wystosował 23 października 1974 r. pismo (wraz z założeniami programowymi czasopisma pt. „Misyjne Drogi”) do ministra Kazimierza Kąkola, dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań.⁷ Pismo miało się zajmować działalnością misyjną Kościoła rzymskokatolickiego w krajach Trzeciego Świata oraz problematyką polonijną, dlatego też zaproponowano periodykowi nowy tytuł. Prowincjał zwracał się o pozwolenie na nakład w wysokości 10 tys. egzemplarzy, w formacie A4, na papierze ilustracyjnym 70 g, zakładając uzyskanie papieru z importu (Republika Federalna Niemiec). Podanie zostało wysłane rok po wizycie w Urzędzie do Spraw Wyznań i uzyskaniu wówczas ustnej zgody na wydawanie „Misyjnych Dróg”, przez superiora generalnego (generała) zgromadzenia Richarda Hanleya OMI (zostało to zaznaczone w podaniu).⁸ Kolejne pismo, w związku z brakiem odpowiedzi na wcześniejsze, prowincjał wystosował 14 lutego 1975 r.⁹ Rozszerzył uzasadnienie prośby o potrzebę informowania o działalności misyjnej prowadzonej od 1970 r. przez polskich oblatów w Kamerunie oraz o działalności francuskiej Polonii. Zapewnił jednocześnie o obietnicy otrzymania papieru z importu.¹⁰ Także i na to pismo nie było odpowiedzi.

Kolejną próbą wydawania jakiegokolwiek czasopisma misyjnego była prośba z 23 sierpnia 1977 r.¹¹ dotycząca możliwości wydawania seminaryjnego biuletynu „Mrówczy Ślad” na maszynie powielaczowej, w nakładzie tysiąca egzemplarzy. Pismo miało być „łącznikiem” między klasztorami

⁶ Zob. *tamże*.

⁷ Zob. *Pismo prowincjała Alfonsa Kupki OMI do ministra Kazimierza Kąkola, dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań*, 23 X 1974 r. – L. dz. 176/74.

⁸ Zob. *tamże*.

⁹ Zob. *Pismo prowincjała Alfonsa Kupki OMI do ministra Kazimierza Kąkola, dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań*, 14 II 1975 r. – L. dz. 18/75.

¹⁰ Zob. *tamże*.

¹¹ Zob. *Pismo prowincjała Alfonsa Kupki OMI do ministra Kazimierza Kąkola, dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań*, z 23 VIII 1977 r. – L. dz. 154/C/77.

oblackimi i osobami wspierającymi misje. Zostało przygotowane po wizycie superiora generalnego, Fernanda Jetté OMI, w Urzędzie do Spraw Wyznań.¹² Na to pismo przyszła odpowiedź negatywna bez podania przyczyn.¹³

Po kolejnym „ociepleniu” w relacjach państwo – Kościół i wizycie I Sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka w Watykanie 17 grudnia 1977 r., prowincjał A. Kupka OMI wystosował następne podanie do ministra K. Kąkōla.¹⁴ W odpowiedzi, otrzymanej 5 kwietnia 1978 r., od naczelnika wydziału uzyskano zapewnienie, że istnieje możliwość uzyskania zgody na jedno-razowe wydawnictwo, ale nie na regularnie ukazujący się periodyk.¹⁵

Po rozmowach w Urzędzie do Spraw Wyznań następne pisma dotyczące zgody na wydawanie periodyku wystosowywał do Komisji Wspólnej Episkopatu Polski i Rządu kolejny prowincjał, Leonard Głowacki OMI. Pierwsze dotyczyło kontynuacji wydawania przedwojennego „Oblata Niepokalanej” (w nakładzie 30 tys. egzemplarzy, w formacie A4, o objętości 32 stron, na papierze ilustracyjnym klasy V o gramaturze 70 g/m).¹⁶ W piśmie wskazywano na planowaną w periodyku tematykę misyjną, misjologiczną i polonijną. Przedstawiono także dotychczasowe starania w tej sprawie – wskazano, że miesięcznik „Oblat Niepokalanej” ukazywał się do 1939 r. w nakładzie 20 tys. egzemplarzy. Po wojnie, mimo usilnych starań, nie można było wznowić jego wydawania. Starania te ponowiono w 1956 r. (pismo z 19 listopada 1956 r.), a potem wnioskowano o wydawanie periodyku pt. „Misyjne Drogi” w 1974 r. (pisma do Urzędu do Spraw Wyznań z 23 października 1974 r. oraz z 14 lutego 1975 r.).¹⁷

W piśmie z tego samego dnia, do tej samej Komisji Wspólnej, L. Głowacki OMI przedstawił wniosek o pozwolenie na wydawanie drukiem, metodą małonakładową, kwartalnika „Misyjne Drogi”. Miałyby być wydawany w formacie A4, w nakładzie 3 tys. egzemplarzy, o objętości 64

---

¹² Zob. *tamże*.

¹³ Zob. *Pismo wicedyrektora Urzędu do Spraw Wyznań Aleksandra Merkera do prowincjała Alfonsa Kupki OMI*, 5 X 1977 r. – D-820/Z/43/77.

¹⁴ Zob. *Pismo prowincjała Alfonsa Kupki OMI do ministra Kazimierza Kąkōla, dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań*, 17 XII 1977 r. – L. dz. 206/C/77.

¹⁵ Zob. *Pismo naczelnika wydziału Urzędu do Spraw Wyznań Zdzisława Pi-jewskiego do prowincjała Alfonsa Kupki OMI*, 5 X 1977 r. – Z-820/29/M/3/78.

¹⁶ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do Komisji Wspólnej Episkopatu Polski i Rządu*, 12 I 1981 r. – L. dz. 11/81.

¹⁷ *Tamże*.

stron, a papier potrzebny do jego wydawania ma zapewnić zgromadzenie.¹⁸ „Celem biuletynu jest informowanie na bieżąco wszystkich oblatów w kraju i zagranicą oraz ich rodzin i przyjaciół o życiu i działalności Zgromadzenia, a zwłaszcza Polskiej Prowincji”.¹⁹ W zamyśle władz prowincji „Oblat Niepokalanej” miał stać się ogólnopolskim czasopismem misyjnym, a „Misyjne Drogi” biuletynem wewnętrznym, kontynuatorem „Mrówczego Śladu”. „Od szeregu lat Prowincja nasza zabiegała w Urzędzie do Spraw Wyznań o pozwolenie na wydawanie drukiem metoda powielaczową «Mrówczego Śladu» (pisma z dnia 23 sierpnia 1977 r. oraz 17 grudnia 1977 r.), ale jak dotąd bezskutecznie²⁰”. Wydaje się, że próbowano w ten sposób uzyskać zgodę na wydawanie jakiegokolwiek czasopisma.

Ponieważ pierwsze rozmowy na linii państwo – Kościół nie przyniosły rezultatu, po raz kolejny zasugerowano każdorazowe występowanie o zgodę na wydawanie poszczególnych zeszytów wydawniczych.

Kolejne próby podejmowano na początku lat osiemdziesiątych, „na fali porozumień sierpniowych” z 1980 r. i legalizacji NSZZ „Solidarność” w październiku tegoż roku. 5 maja 1981 r. prowincjał L. Głowacki OMI wystąpił do Naczelnego Zarządu Wydawnictw²¹ oraz Urzędu do Spraw Wyznań²² o zgodę na wydanie zeszytów pt. „Misyjne Drogi – Madagaskar” i „Misyjne Drogi – kilka dni w Kamerunie Północnym”, w nakładzie 2 tys. egzemplarzy, w formacie A4, z zastrzeżeniem, że oblaci mają własny papier²³.

Lato i jesień 1981 r. były czasem rozwoju struktur „Solidarności”, która stała się masowym ruchem propagującym ideę Polski suwerennej i samorządnej. Po raz pierwszy w takiej skali stał się widoczny brak zaufania do panującej władzy. Jednocześnie władze PRL godziły się na stopniowe ustępstwa wobec wysuwanych coraz częściej przez opozycję postulatów poszerzenia swobód pracowniczych i obywatelskich.

---

¹⁸ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do Komisji Wspólnej Episkopatu Polski i Rządu*, 12 I 1981 r.

¹⁹ *Tamże*.

²⁰ *Tamże*.

²¹ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do Naczelnego Zarządu Wydawnictw*, 5 V 1981 r. – L. dz. 89/W/81.

²² Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do Urzędu do Spraw Wyznań*, 5 V 1981 r. – L. dz. 90/W/81.

²³ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do Naczelnego Zarządu Wydawnictw*, 5 V 1981 r.

Po raz pierwszy 11 czerwca 1981 r. oblaci uzyskali zgodę na wydanie pojedynczych zeszytów periodyku.²⁴ Jednocześnie decyzją z 16 lipca 1981 r., uzyskano długo oczekiwaną zgodę Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk (GUKPPIW) na „wydawanie powielanego kwartalnie biuletynu informacyjnego pt. «Misyjne Drogi» w nakładzie 2 tys. egzemplarzy, objętości 70 str., formacie A-4 – w ramach posiadanego zapasu papieru”.²⁵ W związku z otrzymaniem zgody na ciągłą działalność wydawniczą nie wydrukowano „Misyjnych Dróg” jako odrębnych zeszytów, a przygotowywano się do wydania pierwszego numeru wydawnictwa ciągłego na przełomie 1981/1982 r. Był to duży sukces, gdyż wnioskodawcy nie spodziewali się otrzymania zgody na periodyk wysokonakładowy „Oblat Niepokalanej” i był on zgłoszony jako ten, który miał być odrzucony przez władze, licząc, że dzięki temu przychylią się one do wydawania czasopisma o mniejszym nakładzie.

Wydanie pierwszego numeru „Misyjnych Dróg” zostało wstrzymane w związku z wprowadzeniem stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. Ścisłe obostrzenia wprowadzone przez Wojskową Radę Ocalenia Narodowego (WRON) przekreśliły możliwości powstawania nowych tytułów prasowych. Mimo pozytywnego ocenzenia pierwszego numeru „Oblata” przed 13 grudnia 1981 r., poznańska delegatura GUKPPIW zakazała publikacji czasopisma i cofnęła wcześniejsze zgody na wszystkie pisma katolickie, nie tylko na „Misyjne Drogi”.

W związku z zaistniałą sytuacją prowincjał L. Głowacki OMI zwrócił się do prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk o wznowienie zezwolenia uzyskanego 26 kwietnia 1982 r.²⁶ Miesiąc później, wobec braku odpowiedzi, wystosował kolejne pismo, prosząc jednocześnie o zgodę na zwiększenie nakładu z 2 do 10 tys. egzemplarzy, zapewniając o posiadaniu papieru z importu.²⁷ Jednocześnie odrębne pismo zostało skierowane do Urzędu do Spraw Wyznań, z prośbą o poparcie starań w GUKP-

²⁴ Zob. *Pismo zastępcy naczelnego dyrektora Naczelnego Zarządu Wydawnictw Stanisława Żmijewskiego do prowincjała Leonarda Głowackiego*, 11 VI 1981 r. – EJ-0242-R/81.

²⁵ Zob. *Decyzja prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk Stanisława Kosickiego*, 16 VII 1981 r. – GP. II/441/730/81.

²⁶ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk*, 26 IV 1982 r. – L. dz. 67/B/82.

²⁷ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI, do prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk*, 15 VI 1982 r. – L. dz. 176/B/82.

PiW. Zawarto w nim następująca informację: „W/w sprawa była omawiana na spotkaniu przedstawicieli Zespołu Roboczego Rządu PRL i Episkopatu Polski ds. Wydawnictw i Czasopism²⁸ 29 maja br. Powiększenie nakładu jest przede wszystkim uzasadnione dużą liczbą abonamentów Polonii francuskiej, kanadyjskiej i belgijskiej”.²⁹ Prezes GUKPPiW ponowił zezwolenie na wydawanie „Biuletynu informacyjnego – Misyjne Drogi”,³⁰ w nakładzie 10 tys. egzemplarzy, objętości 70 str., formacie A4”.³¹

---

²⁸ Zespół ten powstał w ramach wymuszonej przez „Solidarność” liberalizacji sytuacji społeczno-politycznej, która objęła również płaszczyznę stosunków między państwem i Kościołem. Został powołany na zebraniu Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu PRL i Episkopatu Polski 10 I 1981 r. W skład Zespołu weszli: z ramienia Kościoła bp Herbert Bednorz, ordynariusz diecezji katowickiej jako współprzewodniczący Zespołu, ks. Stefan Dusza, dyrektor Pallottinum w Poznaniu, ks. dr Michał Maciołka, dyrektor Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu, dr Irena Mierzwa z Wydawnictwa Księgarni św. Jacka w Katowicach, prof. Jacek Woźniakowski, dyrektor Społecznego Instytutu Wydawniczego „Znak” w Krakowie; z ramienia rządu PRL: Stanisław Puchała, podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Sztuki, współprzewodniczący Zespołu, dr Aleksander Skarzyński, dyrektor naczelny Naczelnego Zarządu Wydawnictw, Jan Kluczek, dyrektor naczelny Zjednoczenia Przemysłu Poligraficznego, Jan Czapczyński z Biura Rzecznika Prasowego Rządu, naczelnik Jerzy Janitz z Urzędu ds. Wyznań.

²⁹ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do Urzędu do Spraw Wyznań*, 15 VI 1982 r. – L. dz. 177/W/82.

³⁰ Tak wspomina ten czas o. Alfons Kupka OMI: „Kiedy dwa lata później, w 1974 r., zostałem mianowany prowincjałem naszego Zgromadzenia w Polsce, wziąłem sobie do serca również wydawanie pisma misyjnego. Próbowałem na różne sposoby, ale władze nie chciały się w żaden sposób zgodzić na wydawanie periodyku. Nie dawaliśmy za wygraną. Co roku, aż do 1980 r., ambitnie ponawiałem wnioski. Kiedy w 1980 r. dobiegła końca moja kadencja, powstała «Solidarność». Jednym z jej osiągnięć było to, że Kościołowi wydano kilka zezwoleń na założenie i wznowienie periodyków. Wśród nich również zgodzono się na druk kwartalnika «Misyjne Drogi» o nakładzie 2000 egz. na własnym papierze. Miałem tymczasowo podjąć się jego redagowania. Przystąpiliśmy do pracy, ale, niestety, ogłoszono stan wojenny i wszystko stanęło w miejscu. Po kilku miesiącach wznowiono jednak zezwolenie i zgodzono się na dziesięciotysięczny nakład kwartalnika”; zob. *Misyjne Drogi* 6 (2007)125, s. 21-23.

³¹ Zob. *Decyzja prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk Stanisława Kosickiego*, 16 VII 1981 r. – GP. II/441/2760/82.

Pierwsze lata wydawania pisma (1983-1989)

Pozwolenie na wydawanie czasopisma zostało wydane w okresie niewielkiego złagodzenia represji politycznych po zakończeniu stanu wojennego. Pierwszy numer „Misyjnych Dróg” ukazał się w 1983 r., w nakładzie 10 tys. egzemplarzy.³² Oblacki kwartalnik miał objętość 64 stron, a drukowany był w Poznańskich Zakładach Graficznych im. M. Kasprzaka na papierze importowanym z RFN dzięki finansowemu wsparciu oblatów z Prowincji Niemieckiej i organizacji „Kirche in Not”. Na wniosek wikariusza prowincjalnego, Józefa Tomysa OMI, 27 października 1982 r.³³ oblackie czasopismo otrzymał numer ISSN 0209-1348,³⁴ a także zostało zarejestrowane w Sądzie Wojewódzkim w Poznaniu.³⁵

Zaraz po ukazaniu się pierwszego numeru prowincjał L. Głowacki OMI zwrócił się do prezesa Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowsk (GUKPiW – nastąpiła zmiana nazwy) z prośbą o podwyższenie nakładu kwartalnika z 10 tys. do 20 tys. egzemplarzy ze względu na szybkie wyczerpanie się nakładu, nieekonomiczność druku rolowego przy tak niskim nakładzie, zaznaczając, że zgromadzenie zakonne zapewni dostawę papieru.³⁶ Bardzo szybko otrzymano na to zgodę.³⁷

Dalsza działalność wydawnicza wydawała się trudna ze względu na naliczony wysoki podatek dochodowy. Z prośbą o nadzwyczajną ulgę podatkową wystąpił w grudniu 1983 r. do Ministra Finansów wikariusz prowincjalny, Józef Tomys OMI.³⁸ Decyzją ministra zaniechano poboru podatku dochodowego w wysokości 50%. Na decyzję czekali pół roku.³⁹ Ponieważ uzyskana zgoda na podwyższenie nakładu pisma okazała

³² Zob. *Misyjne Drogi* 1 (1983)1.

³³ Zob. *Pismo wikariusza prowincjalnego Józefa Tomysa do Biura Międzynarodowego Numeru Książki, Działu Bibliografii Narodowej Składnicy Księgarskiej*, 27 X19 82 r. – L. dz. 266/B/82.

³⁴ Zob. *Decyzja*, 11 XI 1982 r.

³⁵ Zob. *Wypis z rejestru dzienników i czasopism RPR* 51, 16 VII 1981 r.

³⁶ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowsk*, 14 II 1983 r. – L. dz. 22/B/83.

³⁷ Zob. *Decyzja prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowsk Stanisława Kosickiego*, 2 V 1983 r. – GP. II/441/543/83.

³⁸ Zob. *Pismo wikariusza prowincjalnego Józefa Tomysa do Ministra Finansów Stanisława Nieckarza*, 20 XII 1983 r. – L. dz. 330/B/83.

³⁹ Zob. *Decyzja Ministra Finansów*, 9 V 1984 r. – PO. 3-829-1/84.

się niesatysfakcjonująca, 18 kwietnia 1984 r. prowincjał L. Głowacki OMI zwrócił się kolejny raz do prezesa GUKPiW o zwiększenie nakładu „Misyjnych Dróg” do 30 tys. egzemplarzy. Ponownie wniosek uzasadniony był liczbą wpływających zamówień i możliwością uzyskania papieru za granicą, w Niemczech.⁴⁰ W tej samej sprawie zwrócił się do Urzędu do Spraw Wyznań.⁴¹ W odpowiedzi na te pisma najpierw prezes GUKPiW zażądał, aby zwiększenie nakładu pisma zostało rozpatrzone przez Zespół do Spraw Wydawniczych i Czasopism Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu PRL i Episkopatu.⁴² Następnie wydał jednakże decyzję negatywną, uzasadniając ją brakami w zaopatrzeniu w papier (sic!), który – powtórzmy – oblaci zadeklarowali się sprowadzać sami.⁴³

Tydzień po otrzymaniu negatywnej decyzji z GUKPiW, 22 czerwca 1984 r., prowincjał wystosował wniosek o ponowne rozpatrzenie prośby o zwiększenie nakładu do 30 tys. egzemplarzy z uzasadnieniem, że misjonarze oblaci na własny koszt sprowadzą z zagranicy i zapewnią papier potrzebny do druku. Pisma były kierowane do prezesa GUKPiW,⁴⁴ ministra dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań⁴⁵ i wiceministra Kultury i Sztuki.⁴⁶ W odpowiedzi na te pisma prezes GUKPiW kolejny raz wskazał, aby zwiększenie nakładu periodyku zostało rozpatrzone przez Zespół do Spraw Wydawniczych i Czasopism Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu PRL i Episkopatu.⁴⁷

---

⁴⁰ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do prezesa Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk*, 18 IV 1984 r. – L. dz. 85/B/84.

⁴¹ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań*, 18 IV 1984 r. – L. dz. 86/B/84.

⁴² Zob. *Pismo prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk Stanisława Kosickiego*, 2 V 1983 r. – GP. II/441/750/84.

⁴³ Zob. *Decyzja prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk Stanisława Kosickiego*, 14 VI 1984 r. – GP. II/441/991/1984.

⁴⁴ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do prezesa Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk*, 22 VI 1984 r. – L. dz. 201/84.

⁴⁵ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do ministra kierownika Urzędu do Spraw Wyznań Adama Łopatki*, 22 VI 1984 r. – L. dz. 203/84.

⁴⁶ Zob. *Pismo prowincjała Leonarda Głowackiego OMI do wiceministra Kultury i Sztuki Stanisława Puchały*, 22 VI 1984 r. – L. dz. 204/84.

⁴⁷ Zob. *Decyzja prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk Stanisława Kosickiego*, 20 VII 1984 r. – GP. II/11200/84.

Ponieważ decyzja o zaniechaniu poboru 50% podatku dochodowego, wydana w poprzednim roku, była jednorazowa i dotyczyła tylko 1983 r., prowincjał L. Głowacki OMI kolejny raz wystąpił do Ministra Finansów,⁴⁸ naczelnika Urzędu Skarbowego Poznań-Grunwald⁴⁹ i Urzędu do Spraw Wyznań⁵⁰ o zupełne zaniechanie poboru podatku dochodowego za 1984 r. Jego prośba była motywowana następująco: „Jak podałem w uzasadnieniu wniosku, jednym z ważnych powodów podjęcia przez naszą Prowincję decyzji wydawania kwartalnika misyjnego było zdobycie dodatkowych środków finansowych na pomoc dla misji i krajów Trzeciego Świata oraz dla utrzymania naszych domów wychowawczych”.⁵¹ Odpowiedź, udzielona po 10 miesiącach, była pozytywna.⁵² Kolejny raz instytucje podatkowe (Ministerstwo Finansów i podległy mu Urząd Skarbowy Poznań-Grunwald) bardzo długo zwlekały z wydaniem decyzji dotyczących pisma.

W 1985 r. prowincjał L. Głowacki OMI ponownie zwrócił się do prezesa GUKPiW z wnioskiem o zwiększenie nakładu czasopisma do 30 tys. egzemplarzy. Wniosek uzasadnił tym, że sprawa ta była rozpatrywana, zgodnie z wcześniejszą sugestią prezesa na Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu PRL i Episkopatu (bez wiążących uzgodnień). Do tego istnieje duży popyt na czasopismo, a bardziej ekonomiczne jest wydawanie większych nakładów drukowanych w technologii rolowej. Ważną – podaną ponownie – informacją było, że obłaci są w stanie zapewnić papier z importu, bez potrzeby naruszania rządowych zapasów dewiz na jego zakup.⁵³ Jednocześnie pismo tej samej treści otrzymał dyrektor-minister Urzędu do Spraw Wyznań Adam Łopatka.⁵⁴ Pisma popierające wniosek do prezesa GUKPiW oraz do ministra-kierownika Urzędu do Spraw Wyznań

---

⁴⁸ Zob. *Pismo wikariusza prowincjalnego Józefa Tomysa do Ministra Finansów Stanisława Nieckarza*, 15 XI 1984 r. – L. dz. 277a/84.

⁴⁹ Zob. *Pismo prowincjalego Leonarda Głowackiego OMI do naczelnika Urzędu Skarbowego Poznań-Grunwald*, 15 XI 1984 r. – L. dz. 277b/84.

⁵⁰ Zob. *Pismo prowincjalego Leonarda Głowackiego OMI do dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań*, 15 XI 1984 r. – L. dz. 277c/84.

⁵¹ *Tamże*.

⁵² Zob. *Decyzja Ministra Finansów*, 28 VI 1985 r. – PO. 3-829-322/84.

⁵³ Zob. *Pismo prowincjalego Leonarda Głowackiego OMI do prezesa Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk*, 16 VIII 1985 r. – L. dz. 269/B/85.

⁵⁴ Zob. *Pismo prowincjalego Leonarda Głowackiego OMI do dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań Adama Łopatki*, 16 VIII 1985 r. – L. dz. 270/B/85.

skierował przełożony Wiceprowincji Polskiej w Kanadzie⁵⁵ oraz prowincjał Prowincji Polskiej we Francji i Beneluksie (Belgia, Holandia, Luksemburg).⁵⁶ Stosowne zapewnienie o otrzymaniu wystarczającego zapasu papieru z importu, zdeponowanego u oblatów, wystawił dyrektor Poznańskich Zakładów Graficznych im. Marcina Kasprzaka.⁵⁷ Prezes GUKPiW wydał pozytywną decyzję (po pół roku oczekiwania).⁵⁸

W polityce międzynarodowej koniec lat osiemdziesiątych XX w. był okresem rządów Michaiła Gorbaczowa w ZSRR i wprowadzaniem przez niego programu tzw. pieriestrojki. Te wydarzenia pozostały nie bez wpływu na sytuację w Polsce. Druga połowa lat osiemdziesiątych to coraz bardziej wyraźne załamywanie się systemu politycznego i gospodarczego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Widoczna stała się niewydolność gospodarki centralnie planowanej, co spowodowało radykalizację nastrojów społecznych. Wydarzeniem tego okresu była trzecia podróż Jana Pawła II do Polski w 1987 r., podczas której padły tak ważne słowa Ojca Świętego, jak te na Westerplatte⁵⁹ oraz na Okęciu.⁶⁰ W 1988 r. przez kraj przetoczyła się fala strajków. Wobec zaistniałej sytuacji władze PRL zgodziły się na podjęcie rozmów z opozycją przy „okrągłym stole”.

W 1987 r. prowincjał Józef Kuc OMI, przykładem poprzedników, wystąpił do Ministra Finansów,⁶¹ naczelnika Urzędu Skarbowego Poznań-

---

⁵⁵ Zob. *Pismo prowincjała Antoniego Mandreli OMI do dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań Adama Łopatki i prezesa Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk*, 15 VII 1985 r., – bez l. dz.

⁵⁶ Zob. *Pismo prowincjała Leona Brzeziny OMI do dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań Adama Łopatki i prezesa Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk*, 7 VIII 1985 r. – bez l. dz.

⁵⁷ Zob. *Zaświadczenie dyrektora Poznańskich Zakładów Graficznych im. Marcina Kasprzaka Aleksandra Pikosza*, bez daty – DN/475/85.

⁵⁸ Zob. *Decyzja prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk Stanisława Kosickiego*, 21 II 1986 r. – GP. II/441/336/1986.

⁵⁹ Zob. Jan Paweł II, *Przemówienie pożegnalne na lotnisku Okęcie*, Warszawa 14 VI 1987 r., <http://mateusz.pl/jp99/pp/1987/pp19870614e.htm> (dostęp: 31 VIII 2015).

⁶⁰ Zob. tenże, *Homilia w czasie liturgii słowa skierowana do młodzieży zgromadzonej na Westerplatte*, Gdańsk 12 VI 1987 r., <http://mateusz.pl/jp99/pp/1987/pp19870612a.htm> (dostęp: 10 VIII 2015).

⁶¹ Zob. *Pismo prowincjała Józefa Kuca OMI do Ministra Finansów Bazylego Samojlika*, 23 III 1987 r. – L. dz. 76/B/87.

-Grunwald,⁶² Urzędu do Spraw Wyznań,⁶³ a także do Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu⁶⁴ o zupełne zaniechanie poboru podatku dochodowego za 1986 r. Jego prośba była motywowana następująco: „Polska Prowincja Misjonarzy Oblatów M. N., decydując się na wydawanie kwartalnika «Misyjne Drogi», miała na celu nie tylko informowanie naszego społeczeństwa o dziele ewangelizacyjnym Kościoła oraz naszego Zgromadzenia, ale również pragnęła tą drogą zdobyć dodatkowe środki finansowe dla swojej misyjnej i wychowawczej działalności”.⁶⁵ Odpowiedź, udzielona po dziesięciu miesiącach oczekiwania, była pozytywna.⁶⁶

Podobna sytuacja miała miejsce rok później – w 1988 r. prowincjał J. Kuc OMI wystąpił do Ministra Finansów,⁶⁷ naczelnika Urzędu Skarbowego Poznań-Grunwald,⁶⁸ Urzędu do Spraw Wyznań,⁶⁹ a także do Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu⁷⁰ o zupełne zaniechanie poboru podatku dochodowego za 1987 r. Jego prośba była motywowana następująco: „Polska Prowincja Misjonarzy Oblatów M. N., decydując się na wydawanie kwartalnika «Misyjne Drogi», miała na celu nie tylko informowanie naszego społeczeństwa o dziele ewangelizacyjnym Kościoła oraz naszego Zgromadzenia, ale również pragnęła tą drogą zdobyć dodatkowe środki finansowe dla swojej misyjnej i wychowawczej działalności. Mamy znaczny udział w utrzymaniu naszych polskich misjonarzy zarówno w Kamerunie, w Paragwaju, jak i na Madagaskarze. Pomagamy ludności

⁶² Zob. *Pismo prowincjała Józefa Kuca OMI do naczelnika Urzędu Skarbowego Poznań-Grunwald*, 23 III 1987 r. – L. dz. 79/B/87.

⁶³ Zob. *Pismo prowincjała Józefa Kuca OMI do dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań*, 23 III 1987 r. – L. dz. 77/B/87.

⁶⁴ Zob. *Pismo prowincjała Józefa Kuca OMI do Kierownika Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego*, 23 III 1987 r. – L. dz. 78/B/87.

⁶⁵ *Tamże*.

⁶⁶ Zob. *Decyzja Ministra Finansów*, 26 V 1987 r. – PO 5/S/8210-454/87.

⁶⁷ Zob. *Pismo prowincjała Józefa Kuca OMI do Ministra Finansów Bazylego Samojlika*, 1 III 1988 r. – L. dz. 75/B/88.

⁶⁸ Zob. *Pismo prowincjała Józefa Kuca OMI do naczelnika Urzędu Skarbowego Poznań-Grunwald*, 1 III 1988 r. – L. dz. 78/B/88.

⁶⁹ Zob. *Pismo prowincjała Józefa Kuca OMI do dyrektora Urzędu do Spraw Wyznań*, 13 III 1988 r. – L. dz. 77/B/87.

⁷⁰ Zob. *Pismo prowincjała Józefa Kuca OMI do Kierownika Wydziału do Spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego*, 1 III 1988 r. – L. dz. 78/B/88.

w tych krajach”.⁷¹ Ze względu na uchwalenie ustawy regulującej stosunek państwa do Kościoła (17 maja 1989 r.) i wcześniejszych rozporządzeń ministra finansów po rozmowach Komisji Wspólnej Rządu PRL i Episkopatu nastąpiło podmiotowe i stałe zwolnienie z opłaty podatku dochodowego.⁷²

Ostatnim pismem skierowanym do władz PRL była prośba prowincjała J. Kuca OMI o kolejne zwiększenie nakładu „Misyjnych Dróg” do 50 tys. egzemplarzy, skierowana zarówno do prezesa GUKPiW,⁷³ jak i ministra-kierownika Urzędu do Spraw Wyznań.⁷⁴ Uzasadnieniem było posiadanie zapasów własnego importowanego papieru oraz zaradzenie popytowi na periodyk oblacki. Otrzymana odpowiedź informuje o zmianach w ustawie Prawo Prasowe, na mocy której od tej pory osoba prawna wydawcy sama miała decydować o wysokości i częstotliwości druku periodyków.⁷⁵

***

Oblackie czasopismo „Misyjne Drogi”, ukazujące się nieprzerwanie od 1983 r., mogło istnieć dzięki konsekwentnej nieustępliwości kolejnych prowincjałów, ojców: Stefana Śmigielskiego OMI, Alfonsa Kupki OMI, Leonarda Głowackiego OMI oraz Józefa Kuca OMI względem decydentów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Ich zaangażowanie, zarówno przez pisanie podań, spotkania w Urzędzie do Spraw Wyznań, zabiegi bilateralne w Zespole do Spraw Wydawniczych i Czasopism, Komisji Wspólnej Przedstawicieli Rządu PRL i Episkopatu, a także wycucie zmian politycznych pozwoliły na powstanie i przetrwanie czasopisma, co w tamtym czasie było praktycznie niemożliwe.

Marcin Wrzos OMI, Poznań

---

⁷¹ *Tamże.*

⁷² Zob. *Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego*, Dz.U. 1989 nr 29, poz. 154.

⁷³ Zob. *Pismo prowincjała Józefa Kuca OMI do prezesa Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk*, 12 VII 1989 r. – L. dz. 256/89.

⁷⁴ Zob. *Pismo prowincjała Józefa Kuca OMI do dyrektora-ministra Urzędu do Spraw Wyznań*, 12VII 1989 r. – L. dz. 257/89.

⁷⁵ Zob. *Pismo prezesa Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk Stanisława Kosickiego*, 19 VII 1989 r. – GP. II/441/1241/89.